

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ БАНКІВСЬКОГО БІЗНЕСУ
КАФЕДРА БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ**

Лужна Наталія Володимирівна

**СТРАТЕГІЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ
БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ.**

Спеціальність 8. 03050802 – Банківська справа
магістерська програма – Організація банківської справи

Дипломна робота за освітньо-кваліфікаційним рівнем “магістр”

Виконала студентка групи БСм – 52
Н. В. Лужна

Науковий керівник
к.е.н., Іващук О.О.

Дипломну роботу допущено
до захисту:

«___» _____ 2013 р.

Завідувач кафедри

_____ **О. В. Дзюблюк**

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ	
1.1. Економічна сутність фінансової стійкості банківської системи	7
1.2. Функції та суб'єкти стратегічного управління фінансовою стійкістю банківської системи	16
1.3. Стратегічні інструменти у системі управління фінансовою стійкістю банківської системи	28
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1	37
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА СТРАТЕГІЇ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ	
2.1. Сучасні тенденції розвитку банківської системи України	39
2.2. Вплив іноземного капіталу на фінансову стійкість банківської системи	47
2.3. Оцінка рівня фінансової стійкості банківської системи	58
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2	66
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ СТРАТЕГІЇ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ В ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ УМОВАХ	
3.1. Антикризове управління в стратегічному управлінні фінансовою стійкістю банківської системи.....	69
3.2. Управління проблемними банками як елемент стратегії управління фінансовою стійкістю банківської системи	76
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3	83
ВИСНОВКИ	85
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	90
ДОДАТКИ	101

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Процеси глобалізації суттєво впливають на національну економіку України через її надмірну відкритість. У найближчому майбутньому саме глобалізація визначатиме стан світової фінансової системи і буде основою інтеграції України у світовий фінансовий простір. Вітчизняна банківська система одна з перших серед країн СНД реалізувала принципи інтеграції шляхом розширення присутності на внутрішньому ринку іноземного капіталу. При цьому у багатьох країнах світу фінансова сфера зазнала змін, що суттєво позначилося на конкурентній позиції та ефективності діяльності банківських систем.

Слід зазначити, що в умовах постійного руху та оновлення, забезпечення конкурентоспроможної банківської системи неможливе без розробки стратегії, яка потребує визначення цілей та завдань, оцінки потенційних можливостей її динамічного розвитку. У банківському бізнесі суттєву роль відіграє процес стратегічного управління фінансовою стійкістю, який базується на науково обґрунтованій, предметно адаптованій до реалій банківської діяльності методології, передових банківських технологіях та світовому досвіді оцінювання ендогенних та екзогенних чинників, що впливають на зазначений процес.

Стратегічне управління має важливе значення для забезпечення стійкого розвитку окремого банку та банківської системи в цілому, оскільки посилення конкурентної боротьби та використання агресивної політики банків потребують нових підходів до розробки і впровадження банківських продуктів, фінансових інструментів та залучення додаткового капіталу. Саме тому формування чіткої стратегії управління фінансовою стійкістю банківської системи є одним із актуальних питань сьогодення.

Огляд літератури з теми дослідження. Теоретичним і методологічним аспектам стратегічного управління присвячено достатньо наукових досліджень, що викладені у працях Д.А. Артеменка, О.С. Виханського, С.Н. Воробйова,

Е. Долана, А.П. Градова, С.М. Ільєсова, Дж. М. Кейнса, У. Кінга, Д. Кліланда, О.В. Ларичева, Майкла Х. Мескона, Г. Мінцберга, Ю.С. Масленчикова, Д.Нортон, О.П.Овчинникової, М. Портера, П. Роуза, Дж. Сінкі (мол.), А.Томпсона, О.Б. Уткіна, Ф. Хедоурі, Г.Г. Фетисова, Р.А. Фатхутдінова, А.С. Шапкіна, Дж. Шонессі І.О. Бланка, Т.А. Васильєвої, О.В. Васюренка, Л.Є. Довгань, М.О. Данилюка, А.І. Ковальова, Л. В. Кузнецової, А. А. Мещерякова, В. А. Міщенко, В. Д. Немцова, І. В. Сало, О.М. Скібіцького, О.Й. Шевцової, З.Є. Шершньової.

Водночас, незважаючи на значну кількість публікацій з даної проблематики, наукові дослідження, на наш погляд, потребують подальшого розвитку.

Мета і завдання дослідження. Метою даної дипломної роботи є обґрунтування теоретичних основ організації стратегії управління фінансовою стійкістю банківської системи.

Для досягнення поставленої мети передбачено постановку, формулювання і розв'язання наступних наукових й практичних завдань:

- дослідити економічну сутність фінансової стійкості банківської системи;
- обґрунтувати функції та суб'єкти стратегічного управління фінансовою стійкістю банківської системи;
- розглянути стратегічні елементи у системі управління фінансовою стійкістю банківської системи;
- проаналізувати сучасні тенденції розвитку банківської системи України;
- провести оцінку впливу іноземного капіталу на фінансову стійкість банківської системи;
- обґрунтувати напрями вдосконалення стратегії управління фінансовою стійкістю банківської системи.

Об'єкт і предмет дослідження. Об'єктом дослідження є економічні відносини, що виникають у процесі стратегічного управління фінансовою стійкістю банківської системи.

Предметом дослідження є теоретико-методологічні засади формування системи стратегічного управління фінансовою стійкістю банківської системи для динамічного розвитку ринку банківських послуг та забезпечення фінансової безпеки держави.

Методи дослідження. У процесі дослідження використано такі методи дослідження, як: метод наукових абстракцій; методи аналізу, синтезу, індукції та дедукції – при визначенні основних закономірностей розвитку банківської системи; метод логічного узагальнення – при формуванні стратегічного набору забезпечення фінансової стійкості банківської системи; статистичні методи; метод експертних оцінок, групувань – при розгляді методологічної бази забезпечення фінансової стійкості банківської системи.

Інформаційна база роботи. Статистичну і фактологічну основу дослідження складають законодавчі і нормативні акти з питань стратегічного управління і забезпечення фінансової стійкості банківської системи; офіційні статистичні дані Державної служби статистики України, Національного банку України, Асоціації українських банків України, Міністерства фінансів України; нормативні документи, монографічні дослідження та наукові публікації з питань стратегічного управління та розвитку банківської системи.

Наукова новизна роботи полягає у теоретичному обґрунтуванні та практичному вирішенні комплексу питань, пов'язаних з удосконаленням стратегії управління фінансовою стійкістю банківської системи. Безпосередньо в процесі дослідження одержано такі наукові результати:

- набуло подальшого розвитку сутність фінансової стійкості, яку слід розглядати, як здатність своєчасно виконувати власні зобов'язання з метою реалізації цільових орієнтирів грошово-кредитної політики та забезпечення фінансової безпеки держави;

- сформульовано стратегічні елементи в системі управління фінансовою стійкістю, які дають можливість обґрунтувати фінансові рішення з метою

забезпечення фінансової стійкості банківської системи;

- обґрунтовано напрями вдосконалення стратегії управління фінансовою стійкістю банківської системи, шляхом управління проблемними банками, що дає можливість стабілізувати банківську систему.

Практичне значення роботи полягає у тому, що отримані результати можуть використовуватись у процесі стратегічного управління фінансовою стійкістю банківської системи, що дає можливість підвищити якість управлінських рішень щодо формування набору стратегій, який дозволяє визначити методологічні засади формування системи стратегічного управління фінансовою стійкістю банківської системи, а також контроль за процесами капіталізації, організації роботи з «проблемними» активами.

Структура роботи. Дипломна робота складається зі вступу, 3 розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг роботи складає 102 сторінки комп'ютерного тексту, у тому числі 3 таблиці, 10 рисунків, список використаних зі 110 найменувань, 2 додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ

1.1. Економічна сутність фінансової стійкості банківської системи

Банківська система кожної держави незалежно від її економічної моделі та організації суспільних відносин відіграє найважливішу роль у забезпеченні руху грошових потоків. Вона бере участь у виконанні основних функцій фінансової системи шляхом: забезпечення стабільності грошової одиниці; забезпечення переміщення фінансових ресурсів у часі, через кордон держав та між окремими галузями тощо; розробки та забезпечення способів управління ризиками; забезпечення механізму об'єднання фінансових ресурсів та їх розподілу між окремими суб'єктами господарювання; забезпечення безперебійного функціонування платіжних систем, зокрема шляхом удосконалення способів клірингу та здійснення розрахунків, що сприяють торгівлі; забезпечення насичення ринку ціновою інформацією, що дозволяє координувати децентралізований процес прийняття рішень в окремих галузях економіки [18]. Тому банківська система виступає складовою кредитної системи держави.

Стійкість розвитку економіки, у тому числі її важливої ланки – банківської системи, є ключовою проблемою сучасності. Нестійкість національних економік, нерівномірність економічного розвитку окремих держав, яка посилюється спекулятивними операціями банків, призводить не тільки до національних банківських криз, але й виступає частиною світових фінансових потрясінь.

Як відомо, стійкий розвиток економіки є процесом у часі та просторі. Перехід до моделі стійкого розвитку передбачає ефективну економіку, яка використовує мінімум ресурсів для отримання одиниці результату [63, с. 2]. Виходячи із вищезазначеного, ефективність повинна забезпечуватися, з одного боку, ринковими структурами, з іншого – засобами державного регулювання та

розвитком суспільства.

Фінансовий стан банківської системи та економіки в цілому – це два взаємопов’язані явища. Стан кожного з них залежить не тільки від власного розвитку, але і від розвитку суспільних відносин у цілому. Ефективність розвитку банківської системи позитивно впливає на інвестиційну активність та економічне зростання в країні. З іншого боку, ефективність функціонування банків значною мірою залежить від стану економіки і особливо від її виробничого сектора, оскільки в умовах кризи та падіння інвестиційної активності діяльність банків зміщується в бік проведення спекулятивних та ризикових банківських операцій.

Виходячи із необхідності орієнтації системи державного регулювання на економічне зростання, стратегія розвитку вітчизняної банківської системи повинна передбачати: підвищення рівня її фінансової стійкості на основі уникнення системних банківських криз; підвищення якості реалізації банківською системою функцій акумулювання заощаджень населення, коштів підприємств та їх трансформацію в кредити та інвестиції; відновлення та зміцнення довіри до вітчизняної банківської системи з боку інвесторів; уникнення використання банківської системи у практиці відмивання доходів, одержаних злочинним шляхом [36, с. 143].

Виключно важливого значення для реформування банківської системи набуває вирішення проблеми послідовної політики держави по відношенню до банківської системи. Зміст цієї політики повинен ґрунтуватися на необхідності розробки системи заходів щодо формування у банківській системі здорового конкурентного середовища і створення умов для стійкого розвитку банківських установ.

У наукових дослідженнях поняття стійкості розглядається у працях Б.А. Райзберга, Л.Ш. Лозовского, О.Б. Стародубцевої [82, с. 353]; О.М. Азриліяна [12, с. 1100]; Девіда У. Пірса [90, с. 468]; Л.Г. Мельника [54]; В.М. Ковалю [41].

Узагальнення наданих понять стійкості (додаток А) дає підстави

стверджувати, що стійкість банківської системи – це комплексна характеристика. З позиції методології це означає, що управління стійкістю банківської системи слід розглядати з позиції взаємозв'язку трьох основних рівнів:

перший рівень – об'єднання з економікою в цілому та її регіональних сегментів;

другий рівень – взаємозв'язок стійкості окремого банку зі стійкістю банківської системи в цілому як цілісного утворення;

третій рівень – з позиції окремого банку як структурного елемента банківської системи.

Отже, стійкість – це макроекономічна характеристика як усієї банківської системи, так і окремого банку як складового елемента даної системи.

З цього приводу заслуговує на увагу визначення стійкості С.М. Ільєсова «устойчивость – одна из основных динамических характеристик экономической системы, являющая собой свойство возвращаться в равновесный, исходный или близкий к нему установившийся режим после выхода из него в результате какого-либо воздействия» [25,с.45].

Слід зазначити, що банківська система виконує наступні функції: створення грошей і регулювання грошової маси, трансформаційну і стабілізаційну.

Функція створення грошей і регулювання грошової маси передбачає зміну обсягу грошової маси у залежності від існуючого попиту. Основним регулятором і суб'єктом для виконання зазначеної функції виступає Національний банк України з використанням взаємоузгоджених дій з урядом держави. Виконання зазначеної функції передбачає в першу чергу нейтралізацію інфляційного тиску як основного індикатора фінансової безпеки держави, основними причинами якого в останній час слід вважати немонетарні чинники, а саме: рух значної кількості грошей поза сферою реального виробництва, невідповідність обсягу грошової маси товарному забезпеченню, невідповідність обсягів товарного виробництва доходам населення. Тому через функціонування дієвої системи

грошово-кредитної безпеки, яка є складовою фінансової безпеки держави, можна досягти ефективною національною економічною системою та економічного зростання.

Сутність трансформаційної функції полягає у достатньому розвитку ринку позичкових капіталів. Через банківську систему відбувається процес акумуляції тимчасово вільних коштів суб'єктів економічної діяльності і населення та їх розміщення. Виконання зазначеної функції більшою мірою залежить від збалансованості строків і величини грошових капіталів та їх якості. При цьому слід відмітити вплив глобалізаційних процесів на дану функцію.

Глобалізаційні процеси у фінансовій сфері зумовлюють міждержавне переміщення банківських капіталів та зростання питомої ваги іноземного капіталу у структурі банківського капіталу вітчизняної банківської системи. Це в свою чергу впливає на формування конкурентного середовища, рівень фінансової стійкості і ефективності функціонування кожної окремо взятої банківської системи зокрема, і світової банківської системи в цілому.

Виходячи із вище сказаного, глобалізація банківської діяльності потребує державного регулювання і контролю. Як зазначають С.М. Козьменко, О.М. Андронов у праці [42, с. 145], державне регулювання має базуватися на певних принципах, основними з яких є: забезпечення консенсусу економічних інтересів як держави, так і банківських структур; етична, соціальна, адміністративна й інші відповідальності сторін; наявність ефективного мотиваційного механізму; спрямованість на ефективне використання всієї сукупності ресурсів з метою стійкого зростання національної економіки і соціального прогресу; збалансованість дії механізмів ринкового саморегулювання і державного впливу.

Позитивний вплив глобалізаційних процесів на розвиток банківської системи має прояв через полегшення механізму доступу до фінансових ресурсів і розміщення капіталів, підвищення ефективності функціонування банківської системи, високий рівень диверсифікації та стандартів якості банківських послуг, дієві механізми управління банківськими ризиками. Поряд з цим слід відмітити негативні наслідки глобалізації, а саме: знижує стійкість банківської системи через прискорення руху капіталів, можливість прийняття помилкових рішень,

девальвація національної валюти, системність у виникненні банкрутств банків і порушення балансу залучення і розміщення коштів.

Стабілізаційна функція є єдиною із істотних рекомендацій банківської системи. Ця діяльність відзначається сталістю банківської діяльності та грошового ринку і регламентується певними правилами функціонування усіх складових банківської системи. При цьому слід звернути увагу на те, що виконання нормативів ліквідності, платоспроможності та капіталізації фінансових посередників не завжди може виступати індикатором фінансової стійкості банківської системи та гарантом відсутності розгортання складових фінансової кризи внаслідок впливу ендогенних і екзогенних чинників. Тому виникає потреба у розробці дієвого механізму комплексного оцінювання рівня фінансової стійкості банківської системи через формування сукупності індикаторів, які в подальшому доцільно використовувати при аналізі і оцінці рівня фінансової безпеки держави.

Виходячи з того, що фінансова стійкість банківської системи входить до компонентів грошово-кредитної безпеки, яка в свою чергу є складовою фінансової безпеки держави, слід розглянути поняття останньої.

Відповідно до Методики розрахунку рівня економічної безпеки України фінансова безпека – це такий стан бюджетної, грошово-кредитної, банківської, валютної системи та фінансових ринків, який характеризується збалансованістю, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх негативних загроз, здатністю забезпечити ефективне функціонування національної економічної системи та економічне зростання [55, с. 29].

Основні підходи до визначення категорії «фінансова стійкість» подані у додатку А.

Узагальнення представлених понять фінансової стійкості дає змогу стверджувати про те, що вони дають характеристику зазначеної категорії тільки з точки зору окремого банку, а не банківської системи в цілому. Виходячи з того, що функції, які виконують банки і банківська система різняться за функціональним навантаженням, то і категорія фінансової стійкості банківської системи повинна в першу чергу враховувати їх. Тому, вважаємо за доцільне

визначитися з категорією фінансової стійкості банківської системи.

На наш погляд, найбільш вдалим визначенням стійкості банківської системи, яке доцільно використовувати як базове у системі стратегічного управління фінансовою стійкістю, є дослідження Г.Г. Фетісова та О.П. Овчинникової, які пов'язують стійкість банківської системи з якісним її динамічним розвитком відносно впливу ендогенних та екзогенних чинників [97, 270].

На наш погляд, під фінансовою стійкістю банківської системи треба уважати її здібність як системного творіння у рухливих обставинах ринкового оточення опиратися дії зверхніх та чуттєвих небезпек, покривати надійність збереження та вороття вкладів юридичних і фізичних осіб, вчасно виконувати особні зобов'язання з ціллю здійснення цільових орієнтирів грошово-кредитної політики та забезпечення фінансової безпеки держави.

Слід відмітити, що на розвиток внутрішнього стану банківської системи та її зовнішнього оточення впливають чинники, які порушують стійкість системи. Проблема полягає в тому, щоб створити умови для запобігання нестійкості, яка зазвичай проявляється у банківській системі, та на підставі історичного і сучасного досвіду створити прийнятну альтернативну модель банківської системи, яка спроможна протистояти негативним процесам, що відбуваються у сучасній світовій фінансовій системі.

Одним із основних напрямів розробки концепції стратегічного управління фінансовою стійкістю банківської системи повинно бути досягнення більш повної відповідності банківської системи і економіки держави на усіх етапах їх спільного розвитку. Формування концепції стратегічного управління фінансовою стійкістю банківської системи потребує системного підходу до аналізу її діяльності в межах загальної системи відтворювальних відносин [36, с. 145]. Слід зауважити, що системний підхід до забезпечення стійкого фінансового розвитку банківської системи визначається економічною категорією фінансової стійкості та її видів.

На відміну від проблеми стійкості інших суб'єктів економічної діяльності, проблема стійкості банків має власні відмінності, які мають прояв через джерела

формування фінансових ресурсів, структуру активів і капітальної бази, індикаторами оцінки стійкості. Зазначені особливості визначаються місцем банків у суспільному розподілі праці. Стійкість як якісний стан та форма розвитку банківської системи класифікується за ознаками, що представлені на рис. 1.1, а їх характеристика подана у додатку А.

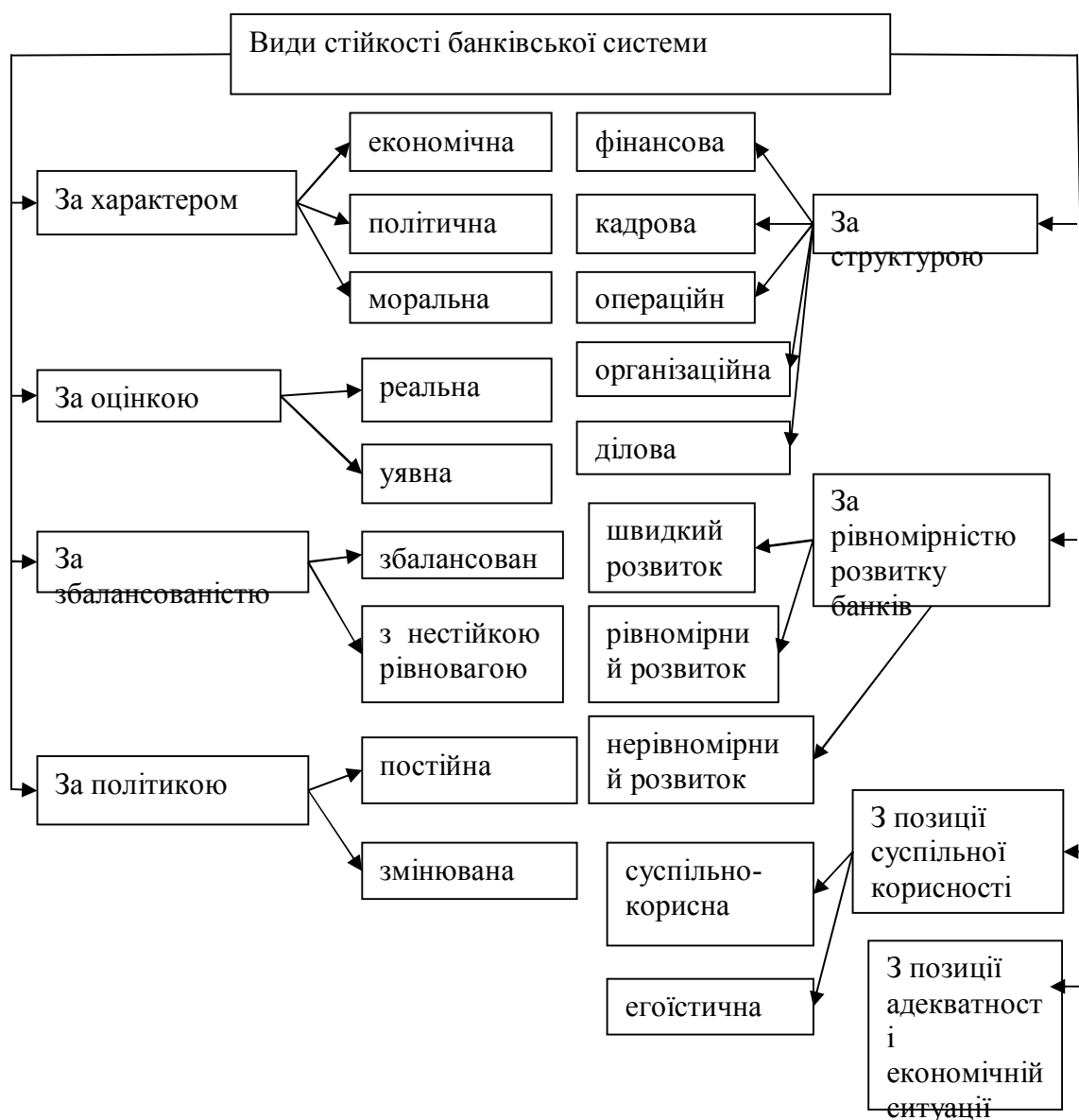

Рис. 1.1. Класифікація видів стійкості банківської системи

З метою вирішення питання визначення поточного і прогнозування майбутнього стану фінансів банківської системи, вирішення завдань підтримки прийняття управлінських рішень необхідно проводити аналіз фінансової стійкості

банківської системи (рис.1.2).

Рис. 1.2. Комплекс аналізу фінансової стійкості банківської системи

Таким чином, принципового значення набуває проблема зміцнення фінансової стійкості банків. Її вирішення пов'язане, зокрема, з формуванням стратегії управління фінансовою стійкістю банківської системи та визначенням її системоутворюючих складових для уникнення кризових ситуацій. Це надасть позитивного імпульсу для забезпечення розвитку та стійкості банківської системи.

Базова схема стратегічного управління фінансовою стійкістю банківської системи повинна включати:

- вибір концепції в залежності від рівнів забезпечення фінансової стійкості;
- стратегічний аналіз чинників, що впливають на фінансову стійкість;
- діагностику банківської системи з визначенням позитивних і негативних процесів динамічного її розвитку;
- формування цілей стратегічного управління фінансовою стійкістю;
- складання прогнозу розвитку банківської системи;
- забезпечення стратегічного контролю за виконанням цільових орієнтирів забезпечення фінансової стійкості банківської системи.

Слід зазначити, що вибір стратегії забезпечення фінансової стійкості тісно взаємопов'язаний із здатністю прийняття раціонального рішення.

Процес прийняття рішень в різних галузях економіки ідентичний. У кожному випадку для отримання ефективного рішення доцільно: визначити зміст проблеми та мету; встановити усі чинники, обмеження та залежності; у межах накладених обмежень зібрати необхідні дані; провести аналіз цих даних; виявити альтернативні рішення та оцінити їх з точки зору прибутковості та захищеності від впливу внутрішніх і зовнішніх загроз; вибрати оптимальне рішення.

Вищезазначене свідчить, що ефективне прийняття рішень – це мистецтво вибору найкращої серед існуючих альтернатив. Цей вибір здійснюється за трьома можливими станами знання: визначеність, ризик і невизначеність [87, с. 50]. Розмежування між визначеністю, ризиком та невизначеністю відображають різницю у ступені знання суб'єкта, що приймає рішення. Якщо представити стан його знань як лінію спектру, то на одному кінці буде визначеність (повне знання), на іншому – невизначеність (повна відсутність знання). Ризик (часткове знання) знаходиться між ними. Положення на лінії спектра буде відображати ступінь визначеності (або невизначеності) [87, с. 51]. Таким чином, середовище, в якому знаходиться процес прийняття рішення, можна характеризувати через концепцію визначеності, концепцію ризику, концепцію невизначеності.

Як зазначено у праці З.Є. Шершньової, невизначеність – одна з характеристик численних явищ, що їх розглядає теорія і практика менеджменту: поведінки окремої особи чи групи осіб, організації в цілому, прийняття рішень різного типу; оцінювання прогнозів; розробки стратегії. Чим більший рівень невизначеності, тим нижча якість управлінських рішень та ефективність дій [104, с. 8].

Концепція визначеності передбачає такий стан знання, коли суб'єкт, що приймає рішення, заздалегідь знає конкретний процес реалізації кожної альтернативи, тобто має знання стану середовища та результатів кожного можливого рішення.

Концепція ризику передбачає стан знання, коли відомі один або декілька варіантів реалізації за кожної альтернативи, а ймовірність реалізації кожного варіанта відома суб'єкту, який приймає рішення. В умовах ризику суб'єкт, що приймає рішення, має об'єктивні знання стану середовища дій та спроможний об'єктивно прогнозувати ймовірну сутність явищ і віддачу за кожною із можливих стратегій.

Концепція невизначеності передбачає стан знання, коли одна або більше альтернатив мають декілька можливих варіантів реалізації, ймовірність яких або невідома, або не має сенсу. Тому, на відміну від ризику, невизначеність буде суб'єктивним явищем.

1.2. Функції та суб'єкти стратегічного управління фінансовою стійкістю банківської системи

Для визначення системи стратегічного управління фінансовою стійкістю банківської системи доцільно розглянути поняття «стратегія». Стійке функціонування банківської системи можливе лише на основі освоєння нових форм, методів і принципів управління. Стратегія розвитку повинна визначати як

концепцію та пріоритети розвитку (перспективи і принципи поведінки), так і програму дій (план та засоби), які виступають об'єднуючою ланкою системи (позиції).

Слід зазначити, що в науковій літературі, яка присвячена стратегічному управлінню, відсутній однозначний погляд на зазначену категорію. Так, А.А. Томпсон та А. Дж. Стрікленд вважають, що система стратегічного управління повинна містити корпоративну стратегію, ділову стратегію, функціональну стратегію та операційну [95, с. 73-85].

Коротко визначив стратегію Бенгт Карлофф: «Стратегія показує собою узагальнюючу макет діянь, неодмінних для здобутку посаджених цілей доступом зосередження та розподілу ресурсів» [27, с. 76.].

Концепція Генріха Мінцберга базується на тому, що стратегія вимагає п'яти визначень (концепція п'яти «П»):

1. План. Стратегія виступає як план вищого керівництва стосовно досягнення довгострокових результатів, які відповідають цілям і завданням фірми.

2. Прийом. Стратегія являє собою прийом, особливий і мистецький маневр, який використовується з метою завоювання конкурентних позицій на ринку. Це короткострокова стратегія, яка підпорядкована обмеженим цілям.

3. Модель. Поведінка. Стратегія – це принцип поведінки або дотримання певної моделі поведінки.

4. Позиція по відношенню до інших. Стратегія являє собою створення за рахунок різних дій цінової позиції по відношенню до конкурентів або позиції на ринку.

5. Перспектива. Як перспективи стратегія являє собою курс, направлений на зміни компанії за для майбутнього [60, с. 16 -20].

Вказана концепція являє собою вагомий вклад у теорію стратегічного управління, що дає можливість досить ґрунтовно розкрити зазначене поняття.

Існує багато визначень сутності стратегічного управління стосовно банківської системи, але найбільш загальноприйнятим є те, згідно з яким стратегічний менеджмент – це процес ухвалення і реалізації стратегічних рішень, центральною ланкою якого є вибір, заснований на порівнянні наявного ресурсного потенціалу з можливостями і загрозами зовнішнього середовища [7].

Якщо систематизувати визначення категорій стратегічного управління відносно характеристики різних аспектів цього процесу, то їх можна подати таким чином:

- процес, який передбачає визначення цілей, розробку стратегій, виділення необхідних ресурсів і підтримку відповідних взаємин із зовнішнім середовищем;
- теорія, яка складається з чітких принципів, норм і процедур щодо процесів планування, реалізації і контролю виконання стратегії;
- складна система поглядів, підходів і напрямків, у яких у різній пропорції поєднуються емпіричні дослідження, теоретичні узагальнення і методологічні принципи для вирішення конкретних завдань розвитку [7; 56; 93].

Характеризуючи системи стратегічного управління, які використовують сучасні банки, слід звернути увагу на такі недоліки: досить часто стратегію не формалізовано; бракує концептуального і технологічного зв'язку між стратегією та організаційним рішенням, які використовуються та запроваджуються; ключові показники результативності незбалансовані й не зорієнтовані на стратегію.

На наш погляд, концепція стратегічного управління повинна становити основу стратегічного мислення. Її застосування характеризується наступними особливостями:

- вибір системного, ситуаційного та цільового підходів до елемента управління;
- опрацювання фінансової витримки банківської системи для виготовлення тотожної систематичності стратегічного управління;
- формула упорядкованої сукупності індивідуальності стратегічного

управління фінансовою витривалістю банківської системи та погоджених взаємозалежностей між ними;

- базування піклування та закономірності збирання і уживання баз стратегічної повідомлення;
- перспектива передбачати підсумки постанов, що починають, позначаючи на становище доступом належного поділу запасу, встановлення дійових зв'язків та формування стратегічної діяльності;
- групування загальності індикаторів фінансової стійкості банківської системи;
- вживання чітких знарядь і методів забезпечення фінансової стійкості банківської системи як суб'єкта урядового керування.

Відносно вищезазначеного, то хід стратегічного управління фінансовою стійкістю банківської системи дозволено дати наступним чином (рис.1.3).

Рис. 1.3. Процес стратегічного управління фінансовою стійкістю банківської системи [104, с. 190; 89, с. 11]

Здійснюючи стратегічний розгляд оцінюється степінь впливу на сучасний та наступний шаблі фінансової стійкості банківської системи зовнішніх та внутрішніх чинників, визначається їх специфічний вплив на стратегічне управління. Необхідність дослідження зумовлена тим, що зовнішнє середовище зазнає постійних змін, і перед банківською системою постають важливі стратегічні завдання щодо уникнення ймовірних загроз.

Внутрішній аналіз слід зосередити на визначенні сильних та слабких сторін у функціонуванні банківської системи, внутрішніх можливостей впливати на процес стратегічного управління.

Логічну побудову стратегічного аналізу розкривають його структурні елементи: визначення і формування мети або низки цілей, які ставить перед собою суб'єкт стратегічного управління (банківська система); аналіз розвитку об'єкта (система забезпечення фінансової стійкості) та уточнення параметрів досягнутого рівня; визначення обсягу і структури потреб банківської системи для забезпечення фінансової стійкості в періоді, що прогнозується; узгодження, збалансування потреб і ресурсів соціально-економічних підсистем різного рівня шляхом уникнення часових суперечностей, невідповідності між ними на основі ранжування потреб і підготовки управлінських рішень у вигляді стратегічних прогнозів, програм, планів.

Одним із результатів стратегічного аналізу є визначення загальних цілей, необхідних для банківської системи з метою досягнення певного рівня фінансової стійкості.

Наступним етапом стратегічного управління виступає забезпечення відповідності між завданнями та потенційними можливостями банківської системи, тобто стратегічне планування. Стратегічне планування – це розроблення поточних та перспективних планів і контроль за їх виконанням [9, с. 26]. Здійснюючи стратегічне планування, важливо врахувати максимальну кількість варіантів, адже існує тенденція брати до уваги лише найімовірніші варіанти.

Оптимальний варіант стратегії повинен забезпечити найкраще співвідношення між сильними та слабкими сторонами, можливостями та загрозами зовнішнього середовища. Головним критерієм для такої оцінки має бути відповідність стратегії можливостям використовувати переваги й долати наявні недоліки, використовувати й зводити до мінімуму ймовірні загрози.

Стратегічному плануванню притаманні такі особливості: спрямованість у довгостроковому періоді; орієнтація на вирішення ключових, визначальних для даного суб'єкта цілей, від досягнення яких залежить його соціально-економічний прогрес; урахування численних факторів, що чинять на нього позитивний і негативний вплив, та розробка заходів, які максимально послаблюють або нейтралізують дію негативних факторів та посилюють вплив позитивних чинників, забезпечуючи успішне вирішення стратегічних завдань; адаптивний характер, тобто здатність передбачати зміни внутрішнього та зовнішнього середовища і пристосовуватися до них [92].

Третім ключовим моментом стратегічного процесу є реалізація стратегії. Зазначений процес має довгостроковий, стратегічний характер, однак як в економіці будь-якої країни, так і при функціонуванні банківської системи постійно відбуваються також певні поточні зміни, на неї впливають різноманітні фактори, а це потребує оперативного втручання, прийняття рішень, вжиття необхідних заходів. Ключовим моментом на цьому етапі є безперервність управління. Після впровадження стратегії необхідно здійснювати оцінку її реалізації.

Слід зазначити, що побудова системи стратегічного управління повинна базуватися на визначенні мети. На нашу думку, ціль стратегічного управління фінансовою стійкістю банківської системи – це структура подібної рухливої систематичності, яка б спричинювала змогу доречно розкривати стратегію та знаряддя виконання стратегічних орієнтирів для прийому науково обґрунтованих фінансових рішень щодо забезпечення фінансової стійкості у розрізі ситуаційних

станів визначеності, невизначеності та небезпеки функціонування банківської системи. З огляду на це, породжуємо опорну схему стратегічного управління фінансовою стійкістю банківської системи.

Таким чином, на наш судження, варто дати формулювання стратегічного управління фінансовою стійкістю банківської системи з точки зору факторів, що її достачають.

Стратегічне управління фінансовою стійкістю доходить до укладу визначальних інгредієнтів грошово-кредитної безпеки, яка в свою чергу є складником фронтальної фінансової безпеки країни. Отім при формулюванні кола особистостей ходу стратегічного управління фінансовою стійкістю банківської системи варто обходити з позиції державного регулювання банківської діяльності.

Адекватно до факторів, які позначаються на ступінь фінансової стійкості банківської системи (зовнішні, федеральні, внутрішньо системні) вбачаємо за раціональне суб'єктів стратегічного управління фінансової стійкістю банківської системи роздивлятися за подібними ж прикметами. До зовнішніх особистостей зараховуємо інтернаціональні товариства, установи роздільних держав, які мають договірні стосунки з Україною. До федеральних суб'єктів слід занести органи урядового регулювання, які мають безпосередній вплив на розвиток банківської системи. До внутрішньо системних (асоціативних) зараховуємо особистостей, які достачають погоджування дій у прийому постанов відносно формулювання критеріальних прикмет, індикаторів і методів стратегічного управління фінансовою стійкістю банківської системи. Ієрархія особистостей стратегічного управління фінансової стійкості банківської системи представлена на рис.1.4.

Розглянемо функції, які виконують зовнішні суб'єкти стратегічного управління фінансовою стійкістю банківської системи.

Міжнародний валютний фонд (МВФ) виконує наступні функції: наглядова – передбачає право МВФ спостереження за політикою країн-членів з питань

встановлення валютних курсів і пов'язаною з нею макроекономічною політикою; головна мета нагляду полягає у тому, щоб своєчасно виявити потенційно .

Рис. 1.4. Ієрархія суб'єктів стратегічного управління фінансовою стійкістю банківської системи

небезпечні макроекономічні дисбаланси; фінансової допомоги – використання фінансових ресурсів МВФ країнами-учасницями, які мають труднощі з

фінансуванням платіжного балансу; технічної допомоги – сприяння МВФ країнам-членам у сфері грошової, валютної політики і банківського нагляду, бюджетної і податкової політик, статистики, розробки фінансового і економічного законодавства і підготовці кадрів; випуску спеціальних прав запозичення для фіксації валютного курсу в деяких країнах та як деномінатора переліку похідних фінансових інструментів.

Міжнародний банк реконструкції та розвитку (МБРР) реалізує захисну функцію через підтримку довгострокових інвестицій, фінансової стабільності позичальників, стимулювання заходів щодо прийняття інституційних реформ, мобілізацію приватного капіталу та фінансову допомогу у створенні глобальних благ.

Європейський банк розвитку і реконструкції реалізує стабілізаційну функцію через зміцнення фінансового ринку, підтримку розвитку підприємств малого та середнього бізнесу із залученням банківських систем, залучення іноземних інвестицій для заохочення спільного фінансування проєктів.

Банк міжнародних розрахунків (БМР) виконує регулюючу функцію, яка має прояв у визначенні основ взаємовідносин між центральними банками та іншими фінансово-кредитними інститутами, створення наднаціональних центральних банків, забезпечення сприятливих умов для проведення центральними банками міжнародних фінансових операцій; агент центральних банків-членів БМР у проведенні міжнародних розрахунків.

Базельський комітет з банківського нагляду виконує регулюючу і стабілізаційну функції, які мають прояв у розробці широкого переліку стандартів, вказівок і рекомендацій щодо банківського нагляду. Зміцнення фінансової стабільності шляхом здійснення ефективного банківського нагляду, що поєднує в собі встановлення кількісних вимог і стандартів, яких мають дотримуватися банки (мінімальних вимог щодо капіталу), та стандартів якісного характеру.

Клас з розроблювання фінансових вестів наступу з відмиванням витрат виконує функції регулюючу та захисну через реалізацію наступних завдань: створення міжнародних стандартів для боротьби з відмиванням коштів та фінансуванням тероризму; забезпечення глобальних дій з метою боротьби з відмиванням коштів та фінансуванням тероризму.

Центральні банки світу виконують регулюючі функції: управління сукупним грошовим обігом, регулювання грошово-кредитної сфери, регулювання попиту та пропозиції на кредит; контрольні: здійснення контролю за функціонуванням кредитно-банківської системи, проведення валютного контролю; обслуговуючі: організація платіжно-розрахункових відносин банківських установ, рефінансування банківських установ, виконання центральними банками ролі фінансового агента уряду.

При визначенні функцій загальнодержавних суб'єктів стратегічного управління фінансовою стійкістю банківської системи слід виходити з того, що Національний банк України виступає головною інституцією у координації і узгодженості дій у прийнятті рішень щодо банківської системи. Тому, на наш погляд, при розгляді загальнодержавних суб'єктів, його функціональні повноваження у сфері, що досліджується, слід розглядати в першу чергу.

Національний банк України посідає одну з ключових позицій у механізмі управління банківською системою. Необхідність існування центрального банку пов'язана з потребою грошово-кредитного регулювання та державним контролем за станом банківської системи, економічною необхідністю стабільного і безпечного функціонування всієї системи фінансових установ, уникнення кризових явищ, забезпечення стійкості їх діяльності та довіри з боку кредиторів і вкладників. Зазначене зумовлено тим, що банківська система, на відміну від інших суб'єктів фінансового ринку, несе загрозу дестабілізації власної діяльності і провокування загальноекономічної кризи.

Слід зазначити, що функції, які виконують суб'єкти стратегічного управління фінансовою стійкістю банківської системи, доцільно розглядати з трьох позицій: організаційної – формування певних правил, якими повинна керуватися банківська система, реалізуючи власну політику для досягнення фінансової стійкості; захисної – правила, що встановлюються для функціонування банківської системи, повинні забезпечувати захист інтересів вкладників і кредиторів; стабілізаційної – встановлення індикаторів, які забезпечують фінансову стійкість та усунення дестабілізаційних чинників у банківській системі. Зазначені функції повинні реалізовуватися через завдання, які повинні виконувати суб'єкти стратегічного управління.

Кабінет Міністрів України відповідно до Закону України «Про Кабінет Міністрів України» від 07.10. 2010 № 2591-VI [76] виконує регулюючі функції, а саме: забезпечення проведення бюджетної, фінансової, цінової, інвестиційної, у тому числі амортизаційної, податкової, структурно-галузевої політики, що впливає на рівень фінансової стійкості банківської системи; розробка і виконання загальнодержавних програм; спрямування та координація роботи Національного банку України у сфері валютного регулювання при здійсненні валютного контролю, прийняття від НБУ пропозицій щодо законодавчого врегулювання питань, спрямованих на виконання його функцій; приймає рішення про надання банкам статусу державного.

Верховна Рада України відповідно до Конституції України [44] виконує регулюючу і контрольну функції, а саме: призначення на посаду та звільнення з неї Голови НБУ; звітування НБУ двічі на рік про стан грошово-кредитного ринку в державі; НБУ зазнає опосередкованого впливу при здійсненні державного контролю у сфері фінансових послуг від Верховної Ради України через її законотворчу діяльність, зокрема у питаннях будови виключно правилами України основи виготовлення і діяльність фінансового, грошового, позикового та інвестиційних ринків, статусу національної валюти, а також статусу іноземних

валют на території України; НБУ є учасником бюджетного процесу через розробку основних засад грошово-кредитної політики, які подає на затвердження Верховній Раді України та Кабінету Міністрів України.

Міністерство фінансів України відповідно до положення «Про Міністерство фінансів України» від 27.12.2006 №1837 [77] виконує регулюючі, контролюючі і стабілізуючі функції: забезпечення концентрації фінансових ресурсів, зокрема банківської системи, на пріоритетних напрямках соціально-економічного розвитку України; здійснює в установленому порядку випуск облігацій внутрішньої і зовнішньої державних позик, казначейських зобов'язань та інших державних цінних паперів, передбачених законодавством, визначає обсяг їх емісії за строком погашення у межах загального обсягу емісії, розміщення яких здійснюється через банківську систему; розробляє у межах своїх повноважень пропозиції щодо удосконалення валютних, фінансових, кредитних відносин з іншими державами, забезпечує підготовку та реалізацію спільних проектів з цих питань.

Судові органи виконують контрольну функцію через здійснення судового контролю актів НБУ щодо державного контролю у сфері банківських послуг.

До третьої групи суб'єктів стратегічного управління фінансовою стійкістю банківської системи відносять внутрішньосистемні.

Антимонопольний комітет України відповідно до Закону України «Про Антимонопольний комітет України» від 26.11.1993 за № 3660-XII [70] виконує функції регулювання і контролю, а саме: погодження питань стосовно створення банківських установ та їх ліцензування при здійсненні вступного контролю; здійснення державного контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції, запобігання, виявлення і припинення порушень законодавства про захист економічної конкуренції; контроль за концентрацією та узгодженими діями суб'єктів ринку фінансових послуг; надання обов'язкових для

розгляду рекомендацій та внесення пропозицій щодо здійснення на обмеження монополізму.

Урядова комісія з регулювання торгів фінансових обслуговування України адекватно до принципу «Про Державну комісію з регулювання ринків фінансових послуг» від 03.01.2010 № 157 [73] виграє ролі регулювання і інспектування, які здійснюються через виконання наступних завдань: розробка і реалізація стратегії розвитку банківської системи та рішення системних запитів її діяльності; виконання урядового регулювання і нагляду за ступінню фінансової стійкості банківської системи в рамках власних прав, підтримку інтеграції ринку банківських послуг до іноземного терену, охорона вподоб вкладників і позикодавців через участь у опрацьовуванні нормативно-правових вчинків, опрацювання вестів антикризової політики.

Асоціація українських банків (АУБ) сприяє розвитку національної банківської системи і виконує захисні і стимулюючі функції. АУБ у законодавчій діяльності Верховної Ради України з питань розвитку банківської системи бере участь шляхом організації професійної роботи над проектами законів України, внесення змін до законів за напрямками загальної правової регламентації банківської діяльності, законодавчого забезпечення прав кредиторів, стимулювання розвитку інвестиційної діяльності, розвитку окремих видів банківської діяльності та банківських інформаційних технологій, забезпечення адекватної участі банківської системи в роботі на фондовому ринку, удосконалення порядку оподаткування банківської діяльності, протидії легалізації коштів, отриманих злочинним шляхом.

Урядова комісія з важливих документів та фондового ринку грає координаційну, контрольну та регулюючу функції, зокрема: координація функціонування НБУ з проблем роботи в Україні ринку цінних паперів та їх вивідних; підтримка пристосування національного ринку цінних паперів до інтернаціональних шаблонів, виконання державного регулювання та контролю за

випуском і оборотом цінних паперів та їх вивідних банківською системою, охорона прав інвесторів шляхом вживання вестів щодо відвертання і припинення недотримань законодавства на ринку цінних паперів, уживання дозволів за недотримання законодавства у межах своїх прав.

Таким чином, можна зробити висновок, що національні банківські системи виступають об'єктом регулювання з боку державних органів влади і вважаються найбільш за регульованими. З нашої точки зору, банківське регулювання передбачає формування та застосування державою заходів впливу на банківську сферу для досягнення державних цілей. Процес банківського регулювання відбувається за рахунок формування законодавчої бази та контролю за її застосуванням, а також системи банківського нагляду – власне нормотворча діяльність, а також вплив на нормотворчу діяльність парламенту та уряду, моніторинг та застосування заходів впливу.

1.3. Стратегічні інструменти у системі управління фінансовою стійкістю банківської систем

Розробляючи стратегію, банківська система вирішує важливе завдання консолідації усіх бізнес-процесів для досягнення стратегічних цілей. Більше того, в умовах динамічної зміни зовнішнього середовища банківська система повинна бути здатною коригувати основний вектор власного розвитку без втрати керованості та зниження темпів зростання.

Виходячи з того, що будь-яка система стратегічного управління передбачає визначення певних підсистем (окремих стратегій), які дозволяють досягти поставлених цілей і завдань, на наш погляд, необхідно обґрунтувати доцільність включення певних системоутворюючих складових до загальної стратегії

управління фінансовою стійкістю банківської системи. Тому виникає потреба у формуванні певного переліку взаємопов'язаних стратегій, що являють собою стратегічний набір.

За визначенням З.Є. Шершньової, стратегічний набір – це система стратегій різного типу, що їх розробляє суб'єкт господарювання на певний відрізок часу, яка відбиває специфіку функціонування та розвитку підприємства, а також його місце і роль у зовнішньому середовищі. Стратегічний набір – це не демонстрація загальних намірів, а акцентування на визначених характеристиках та особливостях окремих суб'єктів господарювання [104, с. 240-241].

Для побудови обґрунтованого стратегічного набору в системі стратегічного управління доцільно дотримуватися процесу реалізації таких вимог: формування стратегічного набору для досягнення реальних взаємопов'язаних цілей; якість змісту та розуміння необхідності застосування певного набору (системи) стратегій; ієрархічний характер для виокремлення загальної стратегії відповідно до скалярних ланцюгів прийняття рішень; забезпечення компенсаційної основи взаємопов'язаних стратегій, що обумовлено різними можливостями їх застосування в окремих проміжках часу; обґрунтованість, зваженість, надійність; відображення фінансових процесів у їхній сукупності та взаємозв'язку; гнучкість і динамічність стратегічного набору (врахування змін у екзогенному та ендогенному середовищі, що відбуваються в пріоритетах і змісті окремих стратегій [104, с. 240].

Стратегічний прибор у нашому трактаті завбачує встановлення переконаної сукупності підсистем (систем стратегій), яка забезпечує стратегічне управління фінансовою стійкістю банківської системи. Порядок стратегій – це множина частин, що перебувають у взаємодіянні, стосунках, відношенні та завдяки цьому позначають собою цілісність [109]. При даному, як зазначає Л.Г. Мельник, «стійкість системи – прикмета систематичності обертатися до вихідного стану услід зупинення впливу, який накреслив її з цього стану» [54]. Значить, ми маємо

спроможність задати змови, що стоятимуть формулювати систему стратегічного управління фінансовою стійкістю банківської системи (рис.1.5).

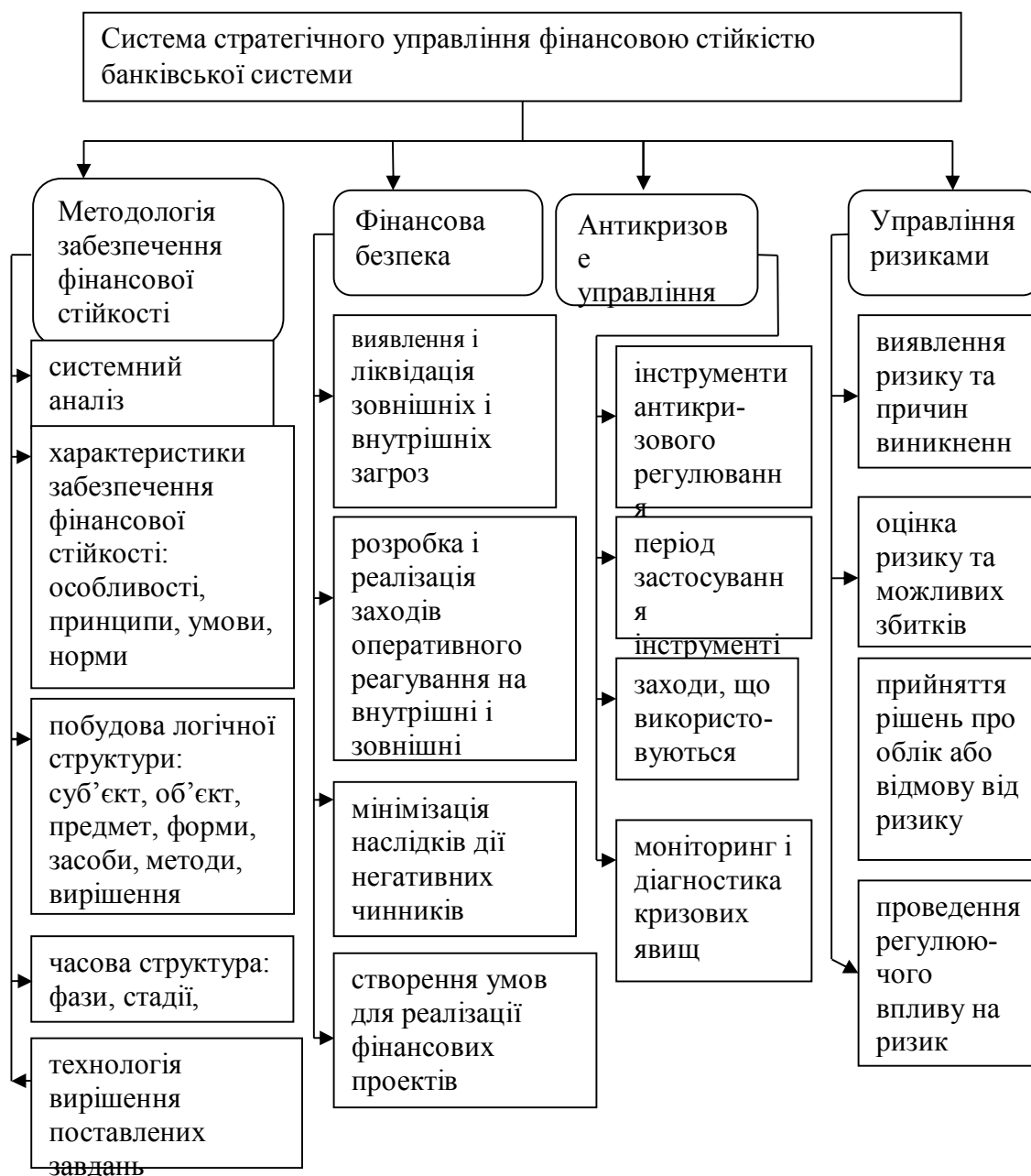

Рис. 1.5. Система стратегічного управління фінансовою стійкістю банківської системи

Забезпечення фінансової стійкості банківської системи – це систематичність положень, методів та засобів, які потрібні для вчення піраміди стратегічного управління фінансовою стійкістю.

На сучасному етапі у світовій практиці постійне спостереження за фінансовою стійкістю банківської системи є важливим напрямком діяльності центральних банків. Воно виступає інформаційно-аналітичною складовою їх діяльності, що в свою чергу підвищує прозорість і передбачуваність грошово-кредитної політики. Діяльність центрального банку у сфері моніторингу фінансової стійкості відображається у відповідних розділах його статистичних оглядів та відповідних програмах діагностики банківської системи [108, с. 43].

Підготовка оглядів фінансової стійкості є відносно новим напрямком діяльності центральних банків. Слід зазначити, що перші такі огляди були підготовлені центральними банками у середині 1990 -их років у Великобританії і країнах Скандинавії, що було значною мірою пов'язано з банківськими кризами [110]. При цьому більшість країн у роботі над оглядами дотримуються міжнародних стандартів, зокрема використовують показники фінансової стійкості, розроблені МВФ і Світовим банком [39, с. 73].

Крім того, МВФ провів опитування центральних банків та інших регулюючих органів різних країн з метою визначення показників найбільш важливих у межах моніторингу системних ризиків у фінансовій та банківській системах. Зазначені індикатори отримали назву «показники фінансової стабільності» (FSI's – Financial Soundness Indicators), або ПФС [108].

Перелік показників фінансової стійкості доцільно виокремити із ПФС і розглядати за двома позиціями. Перша – базові показники, які забезпечують необхідний мінімум для аналізу банківської системи та розраховуються виключно за даними звітності банків. Друга – додаткові показники, які розраховуються на підставі звітності банків та інших суб'єктів фінансового ринку (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Система показників фінансової стійкості банківської системи [33, с. 132]

№ пор.	Група показників	Показники
Основна група показників (Core Set)		
1.	Показники достатності	відношення капіталу до зважених з урахуванням ризику активів; відношення капіталу першого рівня до зважених з урахуванням

	капіталу	ризиків активів
2.	Показники дохідності, рентабельності	рентабельність активів; рентабельність капіталу; відношення чистих процентних доходів до валового доходу; відношення непроцентних доходів до валового доходу
3.	Показники ліквідності	відношення ліквідних активів до сукупних активів; відношення ліквідних активів до короткострокових зобов'язань
4.	Показники чутливості до ринкового ризику	структура активів за термінами; структура зобов'язань за термінами; відношення чистої валютної позиції до капіталу
Додаткові показники (Encouraged Set)		
5.	Загальний стан банківської системи	стосунки капіталу до активів; географічна структура кредитного портфеля; відношення сукупних вимог похідних фінансових інструментів до капіталу; відношення сукупних зобов'язань похідних фінансових інструментів до капіталу; відношення доходів від торгівлі цінними паперами до сукупного доходу; відношення затрат на винагороду колективу до непроцентних прибутків; відмінність між ставками за позиками і депозитами; взаємини банківських депозитів до кредитів; взаємозв'язки позик в іноземній валюті до суцільного масштабу позик; відношення зобов'язань в іноземній валюті до загального обсягу зобов'язань; відношення чистої позиції за акціями до капіталу
6.	Показники ринкової ліквідності	середня різниця між ціною попиту і пропозиції на ринку цінних паперів; середньоденний показник обороту на ринку цінних паперів

Рекомендований МВФ перелік показників фінансової стійкості досить повно оцінює діяльність комерційних банків з точки зору їх мікроекономічної ефективності, але з позиції фінансової стійкості банківської системи потребує додаткового розгляду індикаторних критеріїв, які б задовольняли принципи розкриття інформації.

У цілому інформаційно-аналітична підсистема управління фінансовою стійкістю банківської системи має формуватися за принципом відповідності інформації вимогам стратегічної значущості. Інформація, яка акумулюється в цій підсистемі, повинна акцентувати увагу кожного з суб'єктів забезпечення стійкої діяльності на найбільш важливих тенденціях того чи іншого явища або процесу, що відбувається при його функціонуванні.

Розглядаючи таку складову стратегічного управління фінансовою стійкістю банківської системи, як фінансова безпека банків, слід відмітити, що вона повинна бути спрямована на нейтралізацію негативного впливу зовнішніх і внутрішніх чинників та досягнення певного ефекту від проведених заходів.

Фінансову безпеку банків доцільно розглядати на двох рівнях, тому що банківська система має дворівневу структуру. При оцінці відповідності банківської системи критеріям і стратегії фінансової безпеки, на думку деяких фахівців, доцільно виділяти три взаємопов'язані аспекти: загальна оцінка життєздатності системи; оцінка ролі центрального банку у банківській системі, його законодавчих функцій і надійності практичного механізму їх реалізації; оцінка здатності банківської системи до взаємодії як між її окремими суб'єктами, так і з державними та громадськими центрами з приводу вироблення стратегічних і короткострокових цілей розвитку економіки [86, с. 150].

З точки зору проблеми, що досліджується, головною метою фінансової безпеки банків є забезпечення стійкого функціонування банківської системи в умовах, які постійно змінюються, її взаємодії з екзогенним та ендогенним середовищами; виявлення і нейтралізація зовнішніх та внутрішніх загроз стійкому функціонуванню банківської системи, організація протидії цим загрозам, мінімізація наслідків їх впливу.

Антикризове управління банківською системою передбачає систему управлінських заходів та рішень щодо діагностики, попередження, нейтралізації та подолання криз і їх причин на усіх рівнях банківської системи.

Система антикризового управління має властивості, для яких характерний особливий механізм управління: гнучкість і пристосованість, здібність до зниження та доречного ситуативного діяння, а теж шансу раціонального вживання здібностей кредитної установи та не звичайні інструменти керування [37, с. 12].

Залежно від цілей існують різні стратегії антикризового управління, але для кожної з них важливо своєчасно розпізнавати кризові ситуації, визначати

причини, симптоми і фактори кризи. Антикризове управління актуалізує функціональні аспекти щодо виявлення та подолання причин, які протистоять оздоровленню банківської системи, та відновлення її платоспроможності.

Індивідуальність устрою банківської системи у державі вимагає об'єднання діагностики фінансового стану банку з проведенням заходів превентивної санації. У цьому розумінні деталізація поняття «криза» пояснює процесуальну сторону антикризового управління, оскільки фази кризи і стадії кризових ситуацій обумовлюють стадії антикризових заходів, а не навпаки [30, с. 144-145].

Оскільки фігурувало вже зауважено, організованість управління небезпеками є складовою фронтальної систематичності стратегічного управління фінансовою стійкістю банківської системи. У стратегічному управлінні фінансовою стійкістю банківської системи суттєву роль відіграє організована система ризик-менеджменту, що базується на науково обґрунтованій методології, предметно адаптованій до реалій банківської діяльності, передових технологіях та світовому досвіді управління ризиками. В умовах глобалізації та інтеграції банківського бізнесу, посилення конкурентної боротьби та збільшення загроз кредитній безпеці постають завдання підвищення власної фінансової стійкості, оптимізації співвідношення конкуруючих характеристик – ризику та доходності.

З метою раціонального використання вкладених коштів та підвищення їх ефективності використовуються основні прийоми ризик-менеджменту, які передбачають максимізацію вартості коштів, внесених акціонерами, стійкого і стабільного отримання прибутку від банківської діяльності, забезпечення повернення депозитних коштів клієнтам при збереженні оптимального рівня ризику. Реалізація зазначеної мети можлива за рахунок організації ефективного управління та контролю за банківською діяльністю, що фокусується на управлінні фінансовими ризиками банків, які притаманні банківській діяльності і повинно бути ключовим напрямком у системі стратегічного управління фінансовою стійкістю банківської системи.

Система управління ризиками – це науково-методичний комплекс заходів щодо управління банками, спрямований на виявлення та оцінку ризику, використання специфічних прийомів і методів з метою створення умов для стійкого функціонування, максимізації власного капіталу, виконання вимог клієнтів і партнерів та забезпечення прибуткової діяльності [106, с. 22].

Тому можна сказати, що ризик-менеджмент має результативність тільки при комплексному системному підході до виявлення та мінімізації ризиків, що впливають на фінансову стійкість.

Систематичність управління небезпеками, на наш погляд, зобов'язана існувати зорієнтована на постанову подібних задач: забезпечення найкращого співвідношення між дохідністю банківських операцій та їх ризиковістю; допомога ліквідності банківських надходжень на достатньому ступіні; забезпечення встановлених правил достатності капіталу.

Підсумовуючи вище викладене, слід зауважити, що стратегічне управління фінансовою стійкістю пророкує опрацювання стратегій динамічного піднесення банківської системи на мотиві такого стратегічного набору: забезпечення фінансової стійкості банківської системи; фінансова безпека; порядок антикризового управління; керування небезпеками.

З метою розроблювання впевнених стратегій стійкості треба застосовувати засоби і способи, за сприянням яких варто проводити консолідований аналіз зовнішніх та внутрішніх чинників, що позначаються на фінансову стійкість, стратегічне планування. Оскільки прибуткове факт система стратегічного управління фінансовою стійкістю банківської системи, на наш погляд, має впевнені функції і задача, які у свою чергу, з'єднуються у порядок впевнених складових (рис. 1.6).

Специфічні риси банківської системи, що об'єднують інституції, які надають послуги з фінансового посередництва, визначають використання при оцінці її діяльності розгорнутої системи показників. У сукупності ці показники

дозволяють отримати комплексну та надійну оцінку, по-перше, рівня фінансової стійкості банківської системи в макроекономічному та регіональному розрізі, по-друге, визначити ступінь конкурентоспроможності вітчизняної банківської системи у порівнянні з іншими державами, по-третє – встановити певні межі потенційного впливу банківської системи на економіку в цілому.

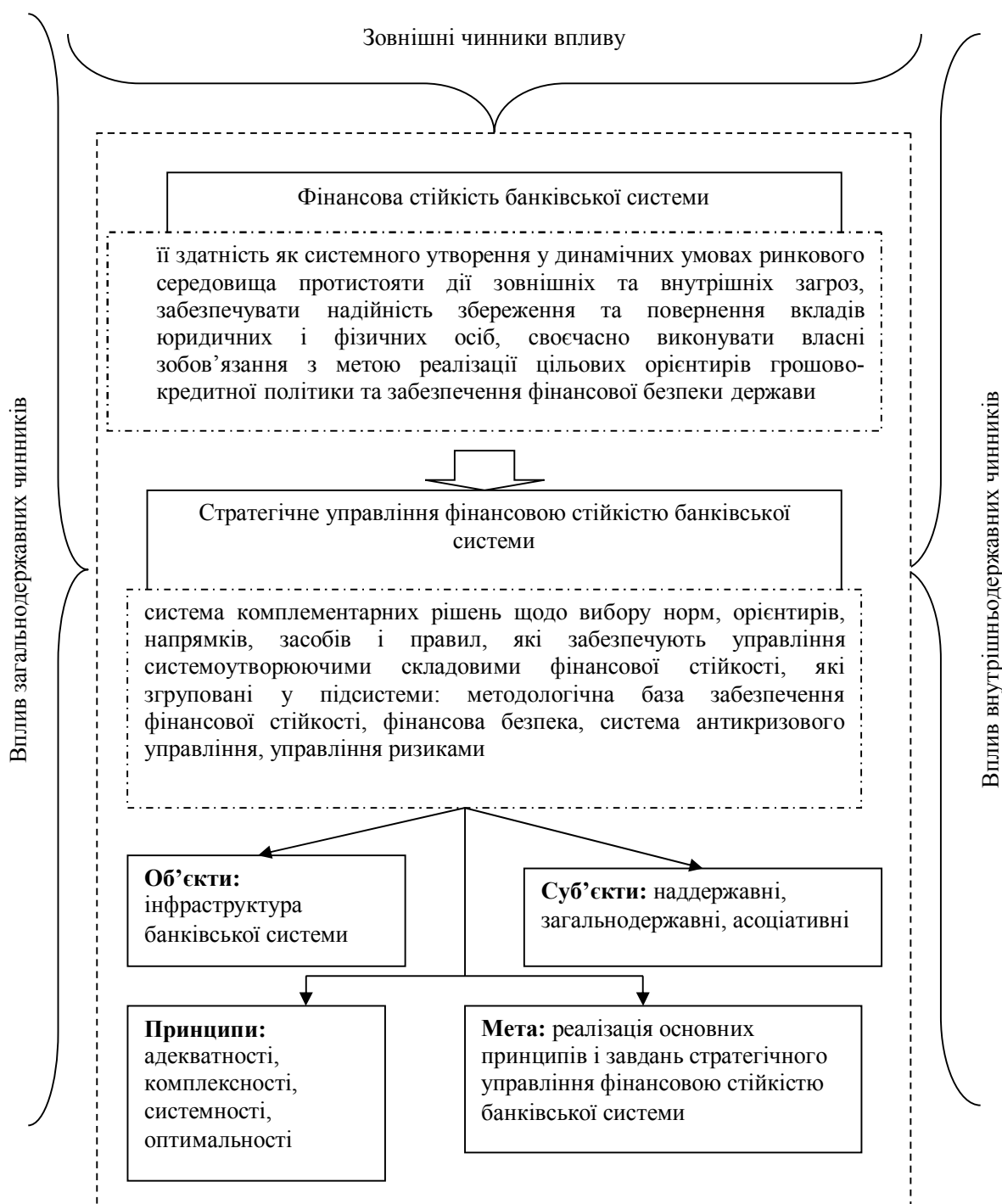

Рис. 1.6. Складові системи стратегічного управління фінансовою стійкістю банківської системи

Заходи щодо забезпечення фінансової стійкості банківської системи слід виокремити: допомогу ціни грошових ресурсів адекватно до дохідності вкладень у дійсне підприємство; диверсифікацію структури банківської системи як на урядовому, так і на регіональному рівні, або інакше забезпечення відповідності структури банківської системи структурі дійсного сектора економіки доступом формування системи різних за величиною банківських установ, піднесення банківської інфраструктури, розташування кредитних установ за положенням близькості до клієнта; координацію грошових потоків з виробничими потоками, поєднуючи з протилежного, що визначальні виробничі сили, виробничий апарат та інші основи корисного збільшення перебувають в регіонах; надання комплексу формальних інституціональних обмежень вітчизняним банківським установам; перспективи для мобільної пристосуванню до завжди змінних зверхніх умов корисного піднесення країни та світової спільноти, а також специфіки неформальних позицій; забезпечення транспарентності роботи кожного банку, винятково філій.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

Стійкість розвитку економіки, у тому числі її важливої ланки – банківської системи, є ключовою проблемою сучасності. Нестійкість національних економік, нерівномірність економічного розвитку окремих держав, які посилюються спекулятивними операціями банків, призводять не тільки до національних банківських криз, а і виступають частиною світових фінансових потрясінь.

Виходячи із необхідності орієнтації системи державного регулювання на економічне зростання, стратегія розвитку вітчизняної банківської системи повинна передбачати: підвищення рівня її фінансової стійкості на основі уникнення системних банківських криз; підвищення якості реалізації банківською системою функцій акумулювання заощаджень населення, коштів підприємств та їх трансформацію в кредити та інвестиції; відновлення та зміцнення довіри до вітчизняної банківської системи з боку інвесторів; уникнення використання банківської системи у практиці відмивання грошей.

Через грошово-кредитну безпеку реалізуються стратегічні цілі грошово-кредитної політики, виконання яких в свою чергу залежить від реалізації банківською системою власних функцій, а тому виникає потреба у розробці дієвого механізму стратегічного управління фінансовою стійкістю банківської системи.

Виходячи із різних цілей функціонування банку і банківської системи, на наш погляд, чинники, що спричиняють зниження фінансової стійкості банківської системи, слід класифікувати на:

- зовнішні: фінансова глобалізація, інтеграційні процеси, міжнародні інвестиції, міжнародний рух капіталів, міжнародний обмін банківськими технологіями, міжнародний обмін фінансовою інформацією, міжнародні стандарти банківської діяльності;

- загальнодержавні: зовнішня політика держави, система формування бюджетної і податкової політики, рівень інфляції та економічна стабільність, інвестиційна діяльність, макроекономічна ситуація, рівень доходів населення, розвиненість ринкової інфраструктури;

- внутрішньосистемні: державна система регулювання банківської системи, конкурентоспроможність банківської системи, рівень капіталізації, платоспроможності і ліквідності, підходи до управління ризиками банківської діяльності, система антикризового управління банківською системою.

Стратегічне управління фінансовою стійкістю банківської системи передбачає систему комплементарних рішень щодо вибору норм, орієнтирів, напрямків, засобів і правил, які забезпечують управління системоутворюючими складовими фінансової стійкості, які згруповані у підсистеми: методологічна база забезпечення фінансової стійкості, фінансова безпека, система антикризового управління, управління ризиками.

Мета стратегічного управління фінансовою стійкістю банківської системи – це побудова такої динамічної системи, яка б давала змогу своєчасно визначати стратегію та інструменти реалізації стратегічних орієнтирів для прийняття науково обґрунтованих фінансових рішень щодо забезпечення фінансової стійкості у розрізі ситуаційних станів визначеності, невизначеності та ризику функціонування банківської системи.

Таким чином, вважаємо, що до стратегічного набору доцільно включати підсистеми методологічного забезпечення фінансовою стійкістю банківської системи, фінансову безпеку, антикризове управління і управління ризиками.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА СТРАТЕГІЇ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ

2. 1. Сучасні тенденції розвитку банківської системи України

Сучасна банківська практика вимагає оцінювати фінансову стійкість за такими напрямками: оцінка макроекономічної ситуації та тенденцій розвитку банківської системи; оцінка достатності кількості банків та розмірів їх філіальної мережі з точки зору міри користування банківськими послугами з боку населення і підприємств; моніторинг діяльності банків; аналіз банківської звітності відповідно до виконання певних норм і правил, встановлених Національним банком України (НБУ).

Треба зауважити, що в підсумкові роки банківська система розгорталася дуже динамічно. Оглядаючи переміщення в формальному вияві, то річний приріст визначальних показників піднесення банківської системи (капітал, активи, кредити) в 2006-2008 рр. являв собою 40-60 %, а за поодинокими спрямуваннями і швидше.

Протягом 2009 р. банківська система була залучена до фінансування державного бюджету та дефіциту ресурсів окремих державних компаній, платоспроможність яких є сумнівною. Спроможність держави та окремих компаній своєчасно розраховуватися за зобов'язаннями повинна бути визначальною у розвитку банківської системи. Так, на кінець 2009 р. обсяг боргових паперів, емітованих центральними органами управління в інвестиційних портфелях банківської системи, склав 20,22 млрд. грн. Майже половина зазначених паперів мають термін погашення до одного року.

На сьогодні існує проблема з поверненням зверхніх коштів, котрі завзято прилучалися у останні віка.

Слід вказати на значні обсяги заборгованості банківської системи перед

іноземними кредиторами: за станом на 01.01.2010 – 30 млрд. дол., з них – 21,95 млрд. дол. кредитів. Зазначені запас не погрожують платоспроможності для більшості банківських установ з таких причин:

- конструкції фінансування перевищують видатки однакових побудов;
- більшості цивілізованих країн вціліли стимулюючі грошово-кредитні поведінки («накачування» господарств ліквідністю та зменшення цінності запасу), що на тлі збільшення привабливості країн, які удосконалюються, може активізувати довірні функції вітчизняних позичальників з закордонними інвесторами (по публічних та приватних запозиченнях);

- деякі вітчизняні банківські установи за останній рік провели реструктуризацію публічних боргів, що у свою чергу може посилити переговорні позиції інших банків – позичальників у процесі переговорів щодо реструктуризації їх зобов'язань перед зовнішніми кредиторами.

У цілому слід зауважити, що при збереженні заперечливих прибуткових ходів у державі, уразливого оперативного оточення, а теж нестабільній грошово-кредитній та валютній політиці приваба вітчизняної банківської системи існуватиме утримуватися на незначному ступіні внаслідок місцевих та світових небезпек. Відмічений явище можливо зумовити до відступи іноземних рідних конструкцій у допомозі дочірніх підрозділів в Україні, які певною мірою є невивідними та недокапіталізованими. За наслідками 2009 р. програші посідали: Райффайзен банк Аваль, ПАТ «Промінвестбанк», АТ «ОТП банк», ПАТ «Альфа банк», ВАТ КБ «Надра», АКБ «Форум», АТ Сведбанк, ВАТ «Кредипромбанк», ПАТ «Універсал банк», АТ «Ерсте Банк», ПАТ КБ «Правекс банк», ВАТ «ВіЕйБі Банк», ПАТ «Кредо банк», АБ «Київська Русь», ПАТ «СЕБ Банк», ВАТ «Піреус банк МКБ», ВАТ «БМ Банк», ПАТ «Фолькс банк», ПАТ «Кредит Європа банк», ВАТ «БГ банк», АТ «Місто-банк», «Банк Петрокомерц-Україна», ПАТ «Банк Руський Стандарт» [64], тобто із 52 банків з зарубіжним маєтністю майже

середина програшеві. Обсяг короткострокового боргу банківської системи перед іноземними кредиторами на початок 2010 р. склав 6,1 млрд дол США.

За підсумками 2010 р. дана ситуація майже не змінилася, лідируючу позицію займає Райффайзен банк Аваль.

Черговою проблемою є те, що рівень капітальної бази банківської системи та якість ресурсів є достатньо низькими.

На початок 2011 р. регулятивний капітал банківської системи склав 160,9 млрд грн. (станом на 01.01.2010 – 135,80 млрд грн.). Балансовий капітал у 2009 р. зменшився на 4,09 млрд грн., оскільки збільшення статутних фондів (на 36,74 млрд грн.) значною мірою було нівельовано збитками банківської системи (38,45 млрд грн. за 2009 рік) та уцінкою фінансових інструментів. У цей час власний капітал мав від'ємне значення у восьми банків: АТ «Сведбанк», БІГ Енергія, Інпромбанк, Іпобанк, «Дністер», Банк «Столиця», Трансбанк, Арма. Станом на 01.01.2011 зазначений факт виправлено і банків з від'ємним капіталом немає.

Про вклад банківської системи в реальний сектор економіки свідчать дані основних показників діяльності банків до ВВП (рис. 2.1).

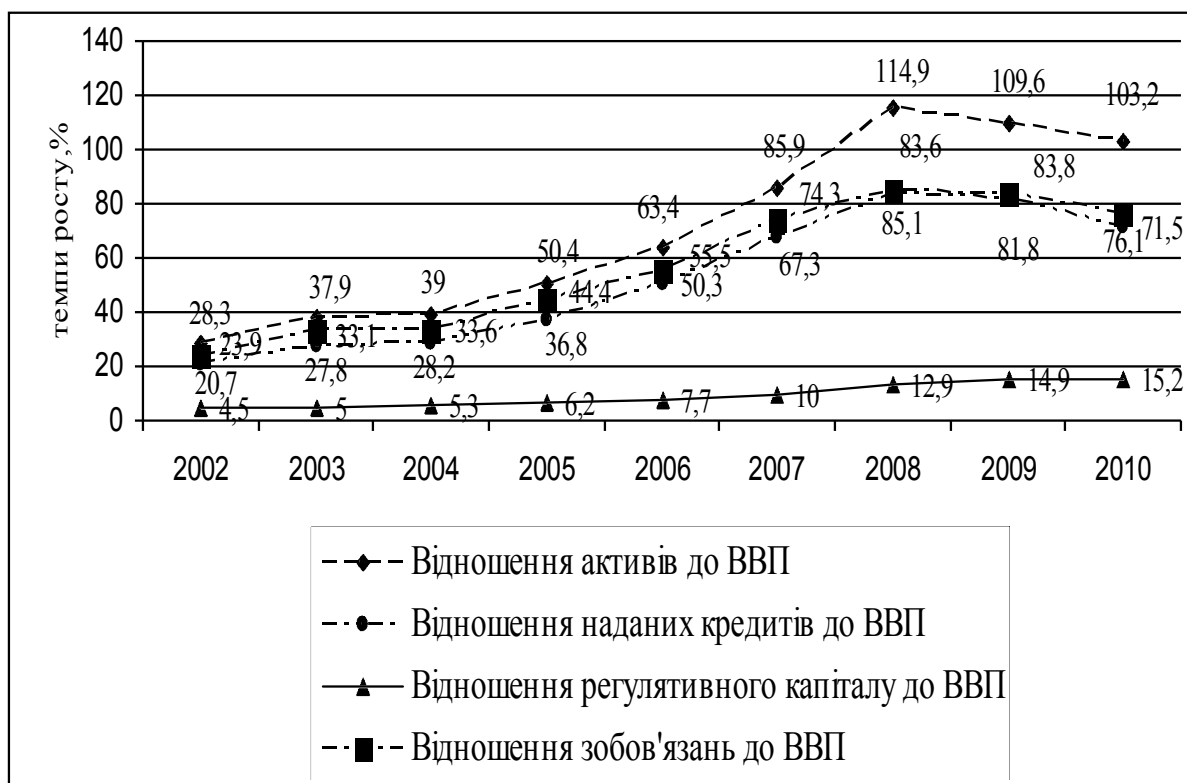

Рис. 2.1. Відношення активів, наданих кредитів, зобов'язань та регулятивного капіталу банків України до ВВП, % [64]

Як свідчать дані рис. 2.1 основні показники діяльності банків України відносно ВВП мають тенденції до зниження. При цьому слід також відзначити достатньо повільні темпи зростання капіталу банків відносно ВВП. Наведений факт виявляє тенденцію до слабкості банківської системи щодо забезпечення достатності ресурсного потенціалу в частині власного капіталу і свідчить про ризиковість діяльності банків України.

Однак певний вплив на динаміку капіталу банків у 2009 р. здійснила деномінація акцій певних банків, яка була проведена тимчасовими адміністраторами.

В умовах нестабільної ситуації на фінансовому ринку нарощування капіталізації банків за рахунок надання коштів на умовах субординованого боргу визначається як ключовий інструмент для іноземних власників. На початок 2010 р. субординований борг був залучений 104 банками, а його обсяг склав 30,92 млрд. грн., або 4 % зобов'язань банківської системи на відповідну дату. На 01.01.2011 субординований борг збільшився і склав 36,4 млрд. грн., або 5% зобов'язань відповідно. Останні характеризують такі кошти не тільки як джерело підтримки капіталізації на необхідному рівні, а і як достатньо вагому складову довгострокової ресурсної бази банківської системи. Можливість збільшення регулятивного капіталу за рахунок субординованого боргу у валюті залучення дозволяє власникам банківських установ частково хеджувати ризики країни та валютні ризики, чого неможливо досягти при збільшенні капіталу першого рівня.

В умовах валютної дестабілізації і проблем рефінансування банківської системи погіршилася ситуація на ринку банківських послуг.

У 2009 р. банки зіткнулися з наслідками агресивної політики захоплення ринку та сумнівного хеджування власних валютних ризиків шляхом перекидання їх на позичальників. Погіршення ділової активності у певних галузях народного

господарства спричинило зниження доходів підприємств та населення, а девальвація національної валюти призвела до збільшення фінансового навантаження на позичальників, які отримали валютні кредити.

Кредити НБУ є найбільш стабільним та надійним джерелом для банків, однак у деяких випадках вони супроводжуються додатковими обмеженнями. У IV кварталі 2008 р. Національний банк України видав банкам кредитів на суму, що перевищує 100 млрд. грн., у 2009 році – 64,4 млрд. грн., включаючи кредити рефінансування раніше наданих запозичень. Основною метою надання кредитів була підтримка ліквідності банківської системи у порівнянні з іншими складовими ресурсної бази. Це дозволило банкам здійснити заміну значної частини клієнтських ресурсів та коштів материнських структур. НБУ зберігав політику масштабного кредитування банків і в першому кварталі 2009 р., хоча в подальшому сальдо рефінансування було від'ємним.

Банківська система України у 2010 р. продовжувала функціонувати в умовах профіциту ліквідності, формування якого відбулося в попередні періоди значною мірою через дію фіскальних чинників та операцій НБУ з купівлі іноземної валюти для поповнення міжнародних резервів. Тому НБУ перейшов до проведення більш помірної грошово-кредитної політики, яка полягала в поступовому припиненні активного вжиття стимулюючих заходів. Так, у III кварталі 2010 р. обсяг випуску в обіг коштів шляхом купівлі НБУ державних цінних паперів був незначним (0,1 млрд грн.) порівняно з 26,7 та 2,8 млрд. грн. у I та II кварталах відповідно. Крім того, у III кварталі 2010 року НБУ активізував здійснення мобілізаційних операцій. Головним чином вилучення ліквідності відбувалось шляхом розміщення депозитних сертифікатів НБУ – обсяг таких операцій у III кварталі 2010 року становив 101,4 млрд. грн. порівняно з 56,3 млрд. грн. та 58,7 млрд. грн. у I та II кварталах відповідно [64]. Усього за січень - вересень 2010 року обсяг розміщених депозитних сертифікатів становив 216,5 млрд. грн.

На фоні масштабного проведення мобілізаційних операцій обсяги підтримки ліквідності через надання нових кредитів рефінансування (не враховуючи пролонгацію) у III кварталі 2010 року були незначними і становили лише 0,7 млрд. грн. Їх обсяг з початку року становив 4,5 млрд. грн. У контексті нівелювання профіциту ліквідності важливе значення мали операції з продажу державних облігацій України. Вплив на ліквідність банківської системи чинило рішення щодо посилення з 01.05.2010 вимог обов'язкового резервування в частині формування їх повного обсягу на окремий рахунок у НБУ. На кінець вересня на окремий рахунок банками було перераховано 7,1 млрд. грн., що на відповідну суму зменшувало профіцит ліквідності [64].

Протягом 2012 року зазначились невеликі події в поділу активів банківської системи України по класах банків адекватно до класифікації НБУ, що згуртовано зі перемінами величин активів часткових банків. Аналітичний департамент НРА «Рюрик» констатує зменшення частки активів банків 1-ї та 2-ї груп на 0,5 % (з 66,9% до 66,4%) і 0,1 % (з 14,8% до 14,7%) відповідно і збільшення частки активів банків 4-ї групи на 0,6 % (з 10,5% до 11,1%). Частка активів банків 3-ї групи з початку року не змінилася і станом на 01.10.2012 р. склала 7,8% [64].

Таким чином, діагностика банківської системи повинна базуватися на таких напрямках: визначення стійкості банківської системи на поточний час та на прогнозовану перспективу; оцінка ефективності виконання функцій банківською системою в економіці; визначення чинників, що спричиняють дестабілізацію банківської системи на поточний час, середньо- та довгострокову перспективу.

2.2. Вплив іноземного капіталу на фінансову стійкість банківської системи

Присутність в господарстві абиякої країни важливих масштабів чужого багатства є прикметою макроекономічної стабільності, піднесеного рівня довір'я інвесторів до правової і урядової керма. Спочатку за ціле, це торкається не невеликих та спекулятивних вкладень, а тривалих й головним чином безпосередніх вкладень. При даному треба зауважити, що скорочення відносно з колишніми стадіями або уповільнення ритмів збільшення закордонних вкладень є безсумнівною прикметою нестабільності та недовірливості до держави.

Стратегія піднесення банківської системи зобов'язана направлятимет на посилення перспектив банків відносно накопичення заощаджень і трансформація їх на вкладення. Ситуація банківської системи (ступінь капіталізації, об'єм позик, процентна ставка, частина довготривалих позик, властивість обслуговування) спричинює кредитний здібність банків, оптимальність виплат, перспективи активізації фондових акцій, розмір вкладень.

Практика помічає, що всяка держава не вміє здобути прибуткової стабільності в атмосфері ізоляції від всесвітньої вигідної системи. Якраз взаємопроникнення поодиноких національних господарств через механізм зарубіжних вкладень, виробництва загальних транснаціональних компаній і є причиною глобалізації всесвітньої господарства.

Наступний піднесення банківської системи України важливою міркою існуватиме пов'язаний з глобалізаційними ходами, що трапляються у всесвітній господарстві. У зв'язку з даним трактати питання проходу зарубіжного капіталу в банківську систему України, його вплив на підняття ступіні капіталізації приймає характерної актуальності.

Поява закордонних банків на фінансово-банківську сферу України почався у 1994 р. Лишень за єдиний рік існувало почато 12 банків з зарубіжними капіталом. До 2000 р. їх кількість збільшилася до 30, а у 2001 р. швидко знизилася

на третю частину. У обставинах збільшення ВВП держави і банки одержали перспективу розгортатися, кредитуючи конкретну господарство [35, с. 86]. У зв'язку зі зниженням ринку урядових важних документів, зниженням ступіні інфляції і скороченням прибутковості банківських операцій зарубіжні інвестори делегували право вибуття з ринку попри переорієнтації на позикові вклади.

За моделлю Манделла-Флемінга рух капіталу за межі країни залежить від різниці значень прибутковості інвестиційних проектів. Тобто чим менша прибутковість інвестиційних проектів у країні перебування порівняно з прибутковістю закордонних інвестиційних проектів, тим більшим буде відтік капіталу і меншим приплив, і навпаки [102, с. 322-335].

Згідно з підходом Д. Кейнса мета діяльності корпорації полягає в тому, що вона намагається максимізувати ринкову вартість власного капіталу, тобто прагне досягти найвищої капіталізації своїх цінних паперів [29].

Адекватно до Закону України «Про банки і банківську діяльність» банк з зарубіжним капіталом – це банк, у котрому частина капіталу, що припадає принаймні б одному нерезиденту, переважає 10 процентів. Для виготовлення банку з зарубіжним капіталом його основоположники повинні одержати первинній згоду Національного банку України [71].

Нині банківська система відверта для входження зарубіжного капіталу. Діюче законодавство спричинює перспективу організувати в Україні банки із 100 %-ним зарубіжним капіталом, але з неодмінною правилом, що це мають існувати дочірні банки, які функціонують у правовому ділянці України. Виробництво філій іноземних банків, які не є незалежними юридичними особами, а просто структурними підрозділами центральних банків, які перебувають за рубежом і функціонування яких регулюється закордонним законодавством, може ослабити фінансову безпеку банківської системи.

В підсумкові роки банківська система України наштовхнулася з низкою питань, єдиною з котрих є неспроможність вітчизняних кредитних установ

конкурувати з закордонними, частина котрих на вітчизняному ринку всякчас підвищується. Подібне обстановка так само розширюють ходи глобалізації, які виконують невимушеній вплив на банківську систему України.

Фінансова брак на інтернаціональному ринку та прибуткова нестабільність в Україні встановили для кредитних установ сучасне операційне оточення. Довготривалі вкладення посідають поміж жителів меншим потребою, що негативно позначається на прибуткову функціонування виробництв. Підсумком цього може бути збільшення простроченої заборгованості у позиковому портфелі банків. Варто вважати і той факт, що праця з простроченою заборгованістю зобов'язує від банків уведення новітніх методів і прийомів фінансової безпеки. Перспективи боргів на зверхніх ринках у банків на тепер неспроможні. Підвищується процентна цінність боргів, Національний банк України спиняє ліквідність гривні, що підштовхує до підняття процентних ставок на міжбанківському ринку. У даній становищі ступінь фінансової безпеки банківської системи з'ясовується спромогою обмежувати ступив небезпек. Єдиним із подібних задач є формулювання обставин і ефективності роботи банків з закордонним капіталом.

Варто зауважити, що мотивами фінансової браку у всесвітньому терені дозволено признавати питання в американській господарстві, які постали унаслідок терпкого зменшення заощаджень, зросту об'ємів мізерних позик, неадекватного використання та гешефтів на ринку ризикових іпотечних цінних паперів. Розповсюдження фінансової недостачі із США на інші держави відбулося у три головні стадії:

перший – розпочався у 2007 році, коли на світових фондових ринках відбулося перше падіння індексів провідних банків і фінансових компаній. При цьому спекулятивний капітал розпочав рух з ринків розвинутих країн до ринків країн, що розвиваються, у яких спостерігалася ситуація високих темпів зростання та прибутковості. Китай і Україна стали лідируючими країнами зазначеного

зростання. Протягом 2007 року українська економіка запозичила 24,3 млрд. дол. США середньо- та довгострокових кредитів;

другий – розпочався на початку 2008 року, супроводжувався переорієнтацією фондових ринків вкладень з одних активів на інші, в основному на сировинні. За підсумками січня-липня 2008 року, ціна на метал у середньому за вісьмома регіонами світу зросла майже на 81 %, вартість нафти – на 32 %;

третій – характеризується перетворенням глобальної фінансової кризи в економічну. Основними наслідками зазначеного процесу стали банкрутства провідних світових фінансових компаній і поширення фінансової кризи на реальний сектор світового господарства [80, с. 37].

Сучасна криза значно розширилася через фінансову глобалізацію, яка прискорила рух спекулятивного іноземного капіталу, посиливши вплив на економіку зовнішніх чинників. При цьому спекулятивний капітал практично не реалізується в економіці, оскільки функціонально проявляється через вкладення в короткострокові активи. З цього приводу слід відмітити, що ставлення до валюти країни-емітента та країни-реципієнта відрізняються. Тому функціонування грошових систем різних країн є неоднозначним. Внаслідок цього, проте кількість валютних депозитів і кредитів (офіційна доларизація економіки) щороку зростає (рис.2.2).

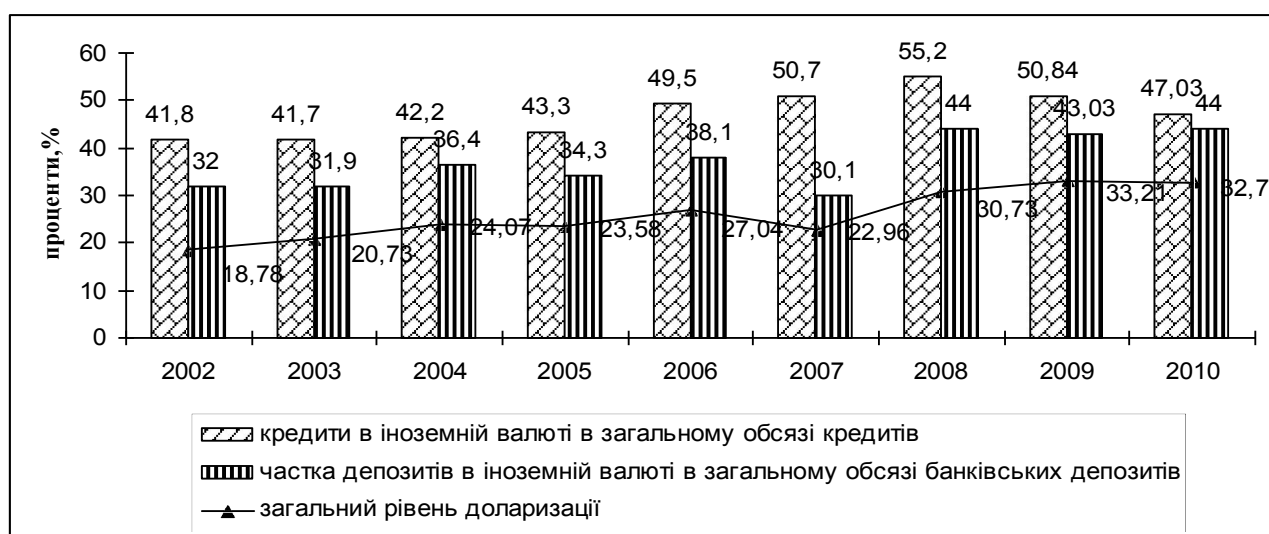

Рис. 2.2. Динаміка рівня доларизації та часток депозитів і кредитів в іноземній валюті у банківській системі України у 2002-2010 рр. [64]

До 2007 р. простежується позитивна динаміка основних показників банківської діяльності, зокрема темпів зростання власного банківського капіталу, активів та зобов'язань банків (рис. 2.3).

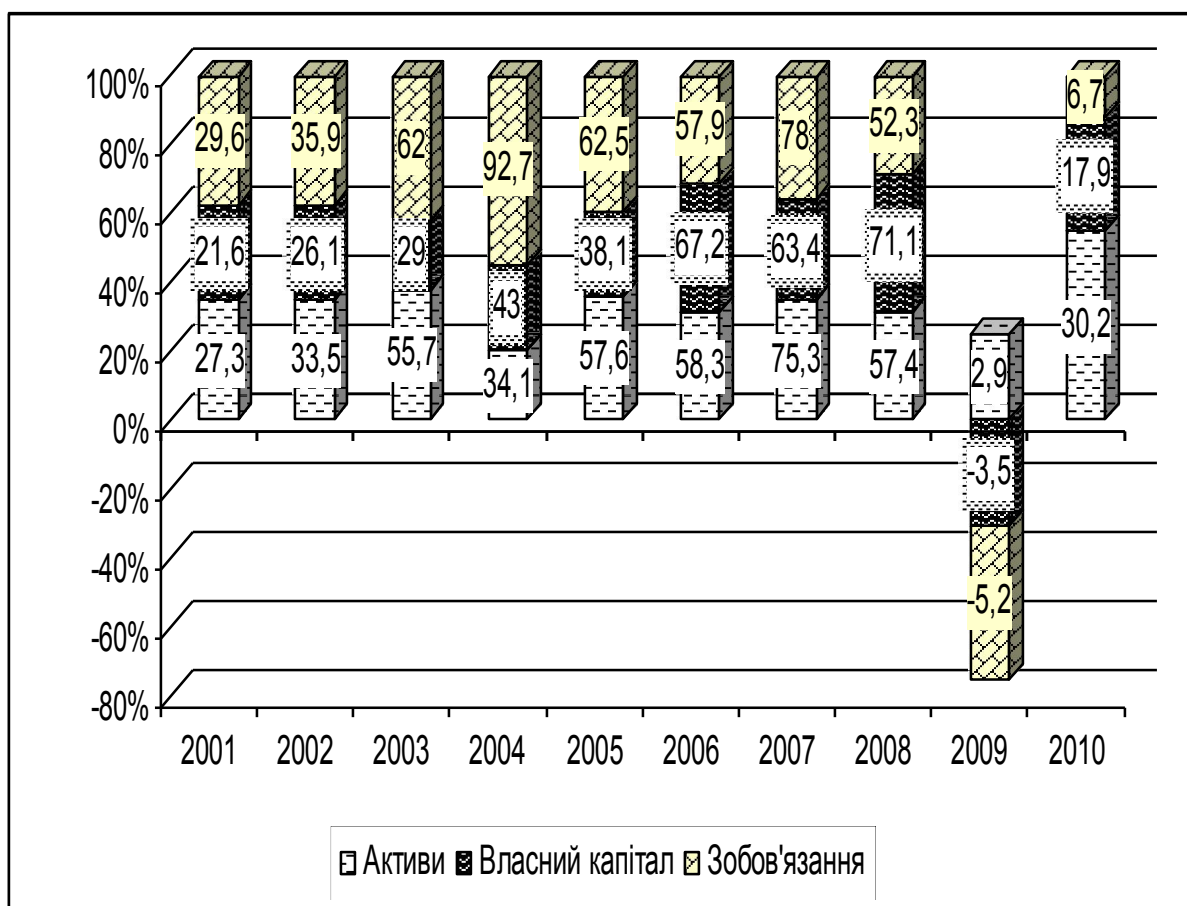

Рис. 2.3. Темпи приросту (зниження) активів, капіталу та зобов'язань банків України за період 2001-2010 рр. [64]

Як видно з рис. 3.6, кризові явища в банківській системі, які відбулися у другій половині 2008 р., відбилися на рівні зростання капіталу банків та зобов'язань, який за станом на 01.01.2010 має тенденцію до зниження.

Спостерігається тенденція до збільшення частки протягом останніх років іноземного капіталу, зокрема російського, в сукупному банківському капіталі України. За участю іноземного капіталу на банки припадає значна частина сукупного статутного капіталу банківської системи України, від усього

банківського капіталу що становить 40,6 %.

За даними НБУ, за станом на 01.01. 2013 р. на території України зареєстровано 176 комерційні банки. Серед створених за участю іноземного капіталу діють 53 банківських установ, або 30,1 % від загальної кількості банків, у тому числі 22 банків, або 12,5 % від загальної кількості – зі 100 %-ним іноземним капіталом (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

**Банки з іноземним капіталом у загальній структурі банківських установ
України у 1995 – 2012 рр. [64]**

Роки	Загальна кількість банків, од.	Кількість банків за участю іноземного капіталу, од.	Кількість банків зі 100 % іноземним капіталом, од.	Частка банків з іноземним капіталом	Частка банків зі 100 % іноземним капіталом
1995	230	12	1	5,2	0,4
1996	229	14	2	6,1	0,9
1997	227	22	6	9,7	2,6
1998	214	28	9	13,1	4,2
1999	203	30	8	14,8	3,9
2000	195	31	7	15,9	3,6
2001	189	28	6	14,8	3,2
2002	182	20	7	11,0	3,8
2003	183	20	7	10,9	3,8
2004	182	19	7	10,4	3,9
2005	186	23	9	12,3	4,8
2006	193	35	13	18,1	6,7
2007	198	47	17	23,7	8,6
2008	198	53	17	26,8	8,6
2009	197	52	18	26,4	9,3
2010	194	55	20	28,4	10,3
2011	198	53	22	26,7	11,1
2012	176	53	22	30,1	12,5

Відбувається залучення їх ззовні, якщо у банківській системі недостатньо власних коштів. Таким чином, вкладення коштів у банківську систему за рахунок іноземних інвесторів проблемним питанням капіталізації банківської системи.

Про достатність у вітчизняних підприємств з одного боку, мовиться і фізичних осіб підхожого обсягу фінансових ресурсів для інвестування у банківський капітал, а з іншого – про можливі наслідки поглинання зарубіжним капіталом українських банків.

Росія, Австрія, Італія, Франція, Угорщина, Німеччина, Швеція, Нідерланди станом на 01.01.2012 найбільшими іноземними інвесторами щодо участі в статутному капіталі банків України за були наступні країни.

Закордонні банки виходять на новий ринок зауважити, що шляхом виробництва відділень або філій, шляхом надбання місцевого, тобто за рахунок органічного розвитку. На ринок шляхом природного розвитку слід виділити серед недоліків виходу банку необхідність бездоганного планування його діяльності відповідно до банківського законодавства України. На пошук і відрядження до придбаної банківської установи вимагає ініціювання по рядка реорганізації надбання контрольного пакета акцій банку, що зумовлює довершенні видатки висококваліфікованих спеціалістів, переведення банку, на операційну модель іноземного банку, що реорганізується.

Таким чином сучасні філії зарубіжних банків допомагають підтриманню витривалості банківської системи приймаючої країни завдяки підтриманню стійких об'ємів кредитування у період кризи. Заодно, новітні філії закордонних банків та минулі місцеві банки приватизовані закордонними інституціями є більш про циклічними по взаємовідносинам до прибуткових умов у приймаючій та країні походження. Право власності місцевих банків закордонними інвесторами не породжує особистого стабілізаційного ефекту, адже вони без поспіху перетворюють положення власної діяльності і довгий час посвідчують діяльність характерну для місцевих банків.

Зіставлення показників закордонного входження за кількістю інституцій та капіталом дає змогу виробити висновок, що в Україну головним чином приходили середні банки з достатнім рівнем капіталу. Зацікавленість в українському банківському секторі проявляють західноєвропейські (зокрема, австрійські, німецькі, французькі, італійські), а також польські, російські, казахстанські, азербайджанські банки та банки країн Балтії

Практика країн ЦСЄ посвідчує про певну проциклічність діяльності закордонних банків. Однак вона типова для новостворених філій і дочірніх компаній іноземних банків. Якщо в українському банківському секторі пануватимуть закордонні банки, народжені у такій формі, то вплив закордонної наявності залежатиме від співвідношення ділових циклів приймаючої країни та країни походження. Якщо такі цикли в Україні та країнах походження закордонних банків абсолютно співпадатимуть, то обмеження надання позик закордонними банками в українську економіку на висхідній стадії буде вдержувати її конкретне збільшення і започаткує дефіцит фінансових ресурсів, а отже ціна на них піднесеться, що також негативно віддзеркалиться на темпах зростання. При повному неспівпадінні ділових циклів у країні походження та в Україні попит на кредитні ресурси задовольнятиметься набагато краще, оскільки зростання попиту і пропозиції відбуватиметься одночасно. Якщо діловий цикл у країні походження дещо випереджатиме діловий цикл в Україні, то відбуватиметься поступове зменшення пропозиції кредитів у другій половині висхідної та першій половині спадної стадій, що може заряджувати певному згладженню циклічних коливань. Якщо діловий цикл в Україні дещо попереджуватиме діловий цикл у країні походження, то здійснюватиметься обмеження кредитування української економіки на стадії зростання, що стримуватиме його темпи, однак разом з тим – і послаблюватиме ймовірність спекулятивного фінансування, і розширення пропозиції позик на першій половині стадії спаду, коли потреба буде стрімко скорочуватись. Через те що в умовах глобалізації економіки проходить синхронізація ділових циклів, то заробити розважливі ефекти від такої іноземної присутності та запобігти розвитку

фінансової нестабільності буде складно. Це, зокрема, затверджується співвідношенням динаміки реального ВВП країн зони євро, ЦСЄ та України. Якщо ж у банківському секторі України матимуть перевагу вітчизняні банки та банки з участю закордонного капіталу або закордонні, але створені шляхом придбання колишніх вітчизняних чи організації спільних підприємств, то зазначених наслідків не спостерігатиметься, оскільки їхня діяльність не буде характеризуватись проциклічністю. Те ж саме спостерігатиметься і за умов незначної участі новостворених філій і дочірніх компаній закордонних банків в банківському секторі.

Під час кризових явищ в економіці України переміщення об'ємів кредитування, на нашу думку, залежатиме від країни походження закордонного банку та цілей материнського банку. Практика країн ЦСЄ позначає, що, як правило, банки з країн ЄС не послаблюють обсяги кредитування під час економічних труднощів у приймаючій країні. Це пояснювалось, по-перше, нечутливістю портфелів материнських банків до збитків їхніх філій у країнах ЦСЄ, по-друге, їхньою агресивною ринковою стратегією, ціллю якої було вподобання новітніх перспективних банківських ринків країн регіону. В Україні побутують деякі розрізнення від ситуації, що склалась у країнах ЦСЄ. Зокрема, помічається порівняно вагоме входження не лише банків з ЄС, а й російських фінансових інституцій, і банків з країн СНД та Балтії. Останні, а також невеликі банки створені за істотної участі українського офшорного капіталу, на нашу думку, будуть схильні покинути ринок під час кризи.

Досліджуючи макроекономічні показники входження закордонних банків відповідне очевидно позначатися на рух кредитування і реальної відсоткової ставки. Проте для цього значення індексу закордонного входження має бути набагато привілейованим, ніж те, що спостерігається в Україні.

Приріст закордонної наявності у банківському секторі можливе за присутності заінтересованості закордонних банків у виході на український ринок і забезпечення допустимого інвестиційного клімату. Ряд угод про купівлю закордонними банками вітчизняних протягом останніх двох років посвідчує про

збільшення зацікавленості іноземних інвесторів. Значить за умов сприятливих політичної ситуації та регуляторного оточення можна чекати на швидке зростання контролю закордонного капіталу над українським банківським сектором. На нашу думку, передусім це зумовить до розширення спектру банківських послуг в Україні оскільки новітні учасники ринку тяжітимуть якомога точніше заволодіти вільні ніші. Більш усього, вони стерегтимуться підвищення конкуренції, адже високі процентні ставки за кредитними запасом є одним зі стимулів їх приходу. Дійсно вони одержать конкурентні переваги над вітчизняними банками завдяки тому, що належні приймати більш недорогі запас на інтернаціональних ринках і від рідних банків, і не залежать від українського ринку депозитів. Іншими словами з ціллю отримання надприбутків нові закордонні банки існуватимуть висовувати нові для України послуги і злегка обходитимуть на ринки звичних банківських послуг, але в основному трудитимуться з обмеженим колом клієнтів. Після перевищення коефіцієнтом закордонного входження певної критичної межі частина закордонних банків може піти з ринку, а рештка налагодить конкурувати між собою і з найбільшими українськими банками. В цей період можна вичікувати плавного зменшення відсоткових ставок та стрімкої консолідації банківського сектору з витісненням більшості вітчизняних його учасників, що і відбулось у країнах Європи.

Похвальними для забезпечення витривалості вітчизняної банківської системи підсумками цього процесу можуть бути:

- 1) збільшення капіталу вітчизняної банківської системи;
- 2) зростання масштабів кредитування господарства;
- 3) відповідність банківського сектору;
- 4) повільне звуження процентних спредів;
- 5) збільшення переліку банківських послуг;
- 6) впровадження інтернаціональних стандартів банківської діяльності приміст ефективності банківської діяльності.

Вказані підсумки є взаємообумовленими, проте не безсумнівними. Інакше кажучи для їх здобутку країна має організувати впевнені умови, про які йдеться

нижче.

Всі разом, необхідно вирізнити і допустимі заперечливі ефекти:

- 1) збільшення залежності банківської системи України від кон'юнктури інтернаціональних фінансових ринків;
- 2) передбачення підкріплення циклічних коливань;
- 3) приміст ймовірності фінансового зараження через поєднання комерційного та банківського каналів;
- 4) збільшення вразливості вітчизняної банківської системи шляхом присутності уразливих закордонних банків
- 5) складність проведення догляду банків.

Зазначені заперечливі наслідки також є не безсумнівними, і їх можна скоротити. Окремі дослідники до заперечливих впливів приєднують і збільшення ймовірності відпливу вітчизняного капіталу за рубіж [12, с. 50]. Проте практика країн Європи не посвідчує цього гіпотези. Супротив, закордонні банки застосовують в основному закордонні запас для кредитування господарства приймаючої країни, приймаючи їх як з материнських банків, так і з інтернаціональних ринків капіталу, а місцеві банки організують досить незначну кількість філій та дочірніх компаній за рубежем.

2.3. Оцінка рівня фінансової стійкості банківської системи

Банківська система функціонує у мінливих умовах, що потребує постійного перегляду основних стратегічних композицій управління бізнесом. При цьому одні банки здійснюють свою діяльність більш успішно, ніж інші. Зазначене пояснюється тим, що вони по-різному використовують ресурси свого організаційного розвитку при наявності рівних умов функціонування.

Відсутність знань про тенденції організаційного розвитку не дозволяє ефективно організувати стратегічне управління банківською системою.

Внутрішні зміни зазвичай відбуваються як реакція на зміни у зовнішньому середовищі. Зазвичай поштовхом до змін виступають кризові ситуації: криза ліквідності (реальна втрата платоспроможності); криза успіху (негативні відхилення ринкової позиції банківських установ); стратегічна криза (зниження рівня фінансової стійкості та ресурсного потенціалу). Особливо гостро зазначене питання постає у сучасних умовах, коли банківські установи опинились в умовах протистояння впливу конкурентів, обмеженості ресурсів, зростання собівартості банківських послуг унаслідок дії певних чинників.

Наскільки недослідженою та відкритою є проблема визначення поняття фінансової стійкості, настільки ж різноманітними та недосконалими є методики оцінки її в практичній діяльності [40, с.128].

Основна група показників фінансової стійкості направлена на оцінку надійності функціонування банківської системи. Показники відібрані на підставі методики аналізу CAMELS, що включає шість компонентів: достатність капіталу, якість активів, якість управління, дохідність /прибутковість, ліквідність, чутливість до ринкових ризиків [34]. Проведений спеціалістами Міжнародного валютного фонду аналіз свідчить, що показники основної групи використовуються майже в усіх країнах світу, незалежно від особливостей регулювання та нагляду за банківською сферою [67, с. 8].

Допоміжна група націлена на проведення більш комплексної оцінки стійкості банківської системи, аналіз фінансового стану інших учасників фінансового ринку, суб'єктів економічної діяльності, а також оцінки стану самих фінансових ринків, в першу чергу ринку нерухомості і фондового ринку.

Показники достатності капіталу і дохідності допомагають оцінити стійкість банківської системи до можливих фінансових втрат. Так, зниження показника достатності капіталу банківської системи нижче 8-10 % може свідчити про вразливість фінансового сектора. При цьому розрахунок показника достатності капіталу здійснюється як за банківською системою в цілому, так і за окремою

банківською установою. Аналіз показників дохідності дає змогу оцінити, наскільки доходи банків можуть компенсувати їм можливі фінансові збитки, не зменшуючи при цьому величину капіталу.

Показники якості активів використовуються, в першу чергу, для оцінки стану та ризику концентрації кредитного портфеля банківської системи. Вони характеризують ступінь впливу проблемних активів на фінансовий стан банків. Визначальним сигналом добротності активів є характерна вага простроченої заборгованості у валовому об'ємі наданих позик. Вряд з даним знаком оцінюється взаємозв'язки простроченої заборгованості, за вирахуванням запасів та капіталу, що дає право сформулювати: об'єм видатків банків, потрібний для виробництва рівнозначних запасів на збитки за позиками; галузеву та географічну побудову кредитного портфеля, що зображає ступінь диверсифікації кредитних небезпек; характерну вагу валютних позик у фронтальному об'ємі наданих позик, а теж ступінь концентрації значних кредитних небезпек та їх взаємини до капіталу. Для оцінки використовуються також показники, що характеризують ризики позабалансових рахунків, включаючи гарантії, операції з офшорними банками та фінансовими інструментами.

Показники ліквідності дозволяють оцінити стійкість банківської системи у випадку скорочення та збільшення вартості джерел фондування можливостей для поповнення ресурсної бази банків. Погіршення фінансового стану окремих банків унаслідок проблем з ліквідністю збільшує ризики для усєї фінансової системи. До показників ліквідності відносять показники питомої ваги ліквідних активів у сукупних активах банківської системи, співвідношення ліквідних активів до короткострокових зобов'язань, відношення суми депозитів (без врахування залучених міжбанківських кредитів) до величини наданих кредитів (без врахування розміщених міжбанківських кредитів), відображають спроможність банківської системи забезпечити кредитний попит за рахунок залучення грошових коштів.

Слід відмітити, що окрім зазначених показників рекомендується розраховувати показник співвідношення обсягу залучених коштів до грошових агрегатів, зокрема грошового агрегату М2. Тенденція до зниження цього показника свідчить про зменшення рівня довіри до банківської системи та загострення проблем з ліквідністю як для окремих банківських установ, так і для банківської системи в цілому.

З метою оцінки чутливості банківської системи до ринкових ризиків аналізується співвідношення чистої валютної позиції і капіталу, структура активів і зобов'язань за термінами, співвідношення сукупних вимог і зобов'язань за похідними фінансовими інструментами. Відносно підходу до організації оцінки ризиків банківської системи доцільно відповідні етапи оцінки ризиковості та методики їх застосування поділити за рівнем значущості (табл. 2.2).

Єдиною з найбільш цивілізованих систематичностей дистанційного моніторингу фінансової стійкості банківської системи є заснована методика PATROL, яка, окрім формулювання її щоденного стану, теж відтворює вплив подібних зовнішніх з бентежень, як випадковий відтік депозитів, збільшення характерної ваги пролонгованої заборгованості клієнтів [105, с. 6].

Визначальним основою інформації проступає регламентація звітності банків, на мотиві якої сплачують складових частин: достатність капіталу, вигідність, властивість позик, асоціація, ліквідність [100].

Протилежним свідченням дистанційного аналізу фінансової стійкості банківської системи є французька рейтингова система ОРРА (Organization and Reinforcement of Prevention Action), яка використовує бази даних Банку Франції і банківської комісії, результати інспекційних перевірок банків, дані зовнішніх аудиторів [85]. У зазначеній системі розраховується чотирнадцять показників, які поділяють на п'ять груп: пруденційні коефіцієнти (капітал, ліквідність), балансова і позабалансова діяльність (якість активів та кредити), ринковий ризик, доходи, якісні критерії (держателі акцій, управління і внутрішній контроль) [100].

Таблиця 2.2

Система розуміння небезпеки і завчасного застереження [100]

Підходи	Особливості аналізу					
	Оцінка поточного рівня фінансової стійкості	Прогнозування майбутнього рівня фінансової стійкості	Оцінка з використанням кількісного аналізу і статистичних процедур	Використання якісних оцінок	Специфічне фокусування на категорії ризику	Зв'язок з формальними акціями по з банківського нагляду
Рейтинги: внутрішні дистанційні	*** ***	* *	* **	*** **	* **	*** *
Коефіцієнтний аналіз і аналіз однорідних груп	***	*	***	*	**	*
Комплексні оцінки банківського ризику	***	**	**	**	***	***
Статистичні моделі	**	***	***	*	**	*

Примітки: * – низька значущість; ** – середня значущість; *** – висока значущість.

Слід зазначити, що рейтинговий підхід вимагає достатньо глибокої інформації про діяльність банківських установ, яку можна отримати на підставі проведених перевірок. Крім того, рейтингові системи оцінюють теперішній стан банківської системи, щоб виявити проблемні банки, використовують дані, отримані на конкретний період часу.

Виходячи з того, що більшість рейтингів складається із певної сукупності співвідношень між агрегованими статтями банківської звітності (коефіцієнтів), то мова повинна йти про використання коефіцієнтного аналізу [100]. Однією з найбільш розвинених систем коефіцієнтного аналізу є система BAKIS (BAKred Information System), яка використовується Центральним банком Німеччини з 1997 року. Ця система включає в себе 47 коефіцієнтів, 19 з яких відносять до ринкових ризиків, 2 – до ризиків ліквідності і 10 пов'язані з прибутковістю

банківських операцій. Зазначеним коефіцієнтам присвоєний ваговий коефіцієнт значущості [100].

На обмеженість методу рейтингового аналізу звернули увагу російські вчені А.Д. Шеремет і Г.М. Щербакова: «Рейтинги є потужним засобом формування громадської думки про діяльність кредитних установ, який іноді помітно впливає на рівень їх фінансового стану. Проте рейтинг – це аналіз і тим більше не комплексний аналіз, а всього лише експертний спосіб визначення місця того чи іншого банку серед інших кредитних установ за обмеженим колом показників» [103, с. 23].

Відносно коефіцієнтного аналізу, слід підкреслити, що виникає суттєва проблема, яка полягає в тому, що у банків з різною спеціалізацією та індивідуальною специфікою діапазони значень багатьох коефіцієнтів будуть суттєво різнитися у зв'язку з тим, що результати такого аналізу щодо всієї сукупності банків будуть недостатньо точними. Для вирішення цієї проблеми використовують метод поділу банків на однорідні групи на основі одного або декількох критеріїв.

Розглянуті методики дають можливість оцінити існуючий стан банківських установ через аналіз їх діяльності та регламентованої звітності, але не показують стратегію розвитку банків у майбутньому, що могло б попереджувати виникнення критичних ситуацій. Прикладом прогнозування ймовірності банкрутства банків у майбутньому є французька система SAABA (Support System of Banking Analysis). Присвоєння рейтингу банкам за результатами дистанційного моніторингу ґрунтується на аналізі наглядової та іншої доступної контрольним органам інформації, також враховуються звіти про перевірки на місцях [105, с. 6]. SAABA складається із трьох модулів. І модуль – кількісного аналізу, визначається на основі банківської звітності та інших відомостей, що зберігаються в базах даних комісії. Зазначений модуль досліджує кредитний портфель банків та визначає ризик неповернення частини заборгованості. За його допомогою оцінюються

втрати впродовж найближчих трьох років. Якщо при таких втратах норматив достатності капіталу залишається незмінним, то такий банк вважається надійним [100].

II модуль – спрямований на визначення поточного фінансового стану власників банку, у тому числі їх спроможності підтримати банки у випадку виникнення фінансових проблем [105, с. 7].

III модуль – діагностує якість управління банками, стан внутрішнього контролю та ліквідність на основі рейтингових даних, результатів перевірок на місцях та відомостей про ринки. На базі отриманої інформації трьох модулів система визначає фінансовий стан, у тому числі дає оцінку його надійності за п'ятибальною шкалою.

Недоліками в даних моделях є те, що в них не враховується можливість шахрайства та фінансових порушень; недостатнім є облік якісних факторів розвитку банків.

У наукових дослідженнях з метою моделювання стану фінансової стійкості банківської системи запропоновано визначення і враховування критеріальної точки зміни рівня фінансової стійкості. Для дослідження критеріальної точки зміни рівня фінансової стійкості використовувалися методи непараметричної статистики та модель динамічного нормативу.

Теоретичні та методичні засади формування моделі динамічного нормативу розробили російські вчені Н.М. Погостинська та Ю.А. Погостинський, які застосували методи непараметричної статистики до аналізу фінансового стану підприємства за даними звітності [68, с. 45].

Заслуговує на увагу запропонована методика аналізу фінансової стійкості банків за допомогою динамічного нормативу Л. Примостки [69, с. 40]. Основні елементи методики побудови динамічного нормативу наступні: система інтегральних показників – сукупність значимих співвідношень (коефіцієнтів, індексів, аналітичних моделей, сукупності індикаторів), які комплексно

характеризують кожен із складових фінансової стійкості банків (ліквідність, платоспроможність, надійність, фінансовий стан); динамічний норматив – сукупність показників, упорядкованих за ознакою міри їх динаміки (зокрема темпів чи індексів зростання або приросту) так, що підтримка цього порядку в реальній діяльності банків забезпечує кращі порівняно з попереднім періодом результати; 3) нормативна, або еталонна модель – формалізований опис бажаного стану банків, здійснений за допомогою впорядкованого ряду індексів динаміки аналітичних показників, які характеризують процес розвитку банку [69, с. 41].

О. Мертенса та Дж. Урга досліджували застосування методики маржинального аналізу в процесі оцінки ефективності банківської системи [55, с. 29], а також спроби формування інструментарію багатовимірного маржинального аналізу, реалізовані у технологіях Аналізу середовища функціонування (АСФ-технологіях) [96, с. 26]. В інших дослідженнях показники фінансової стійкості банків пропонується оцінювати за методикою побудови нейронних мереж, яка базується на використанні методів нелінійної апроксимації масиву багатовимірних даних; для аналізу динамічної активності банків рекомендується використовувати моделі стохастичної апроксимації; для графічної інтерпретації результатів аналізу – методи когнітивної графіки [48, с. 49].

Слід зазначити, що визначення рівня фінансової стійкості є важливим етапом для формування пріоритетних напрямків розвитку та стратегічного управління банківською системою, що зменшить негативний вплив нестабільного зовнішнього середовища та мінімізації дії загроз для динамічного її розвитку. Тому, на наш погляд, виникає потреба комплексної методики оцінювання фінансової стійкості банківської системи з урахуванням її функціональних складових та врахування методологічної основи, яка ґрунтується на системному підході.

Виходячи з того, що сталість розвитку банківської системи характеризується значною кількістю фінансових показників, показник фінансової

стійкості слід розглядати агреговано. Вибір показників для розрахунку повинен охоплювати усі спектри оцінювання дієздатності банківської системи.

З метою узагальнення показників оцінки фінансової стійкості банківської системи варто застосовувати метод середньої геометричної та нормативних змістів обраних коефіцієнтів для обчислення [1, с. 93-98]. Він ґрунтується на формулюванні коефіцієнтів за частковими знаками, коли одиницею приймається найбільше сутність цього індикатора. Показниками для обчислення відбираємо коефіцієнт надійності, коефіцієнт фінансового важеля, коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні активів, коефіцієнт захищеності власного капіталу, коефіцієнт захищеності дохідних активів, коефіцієнт мультиплікатора капіталу, коефіцієнт концентрації капіталу, співвідношення капіталу до депозитів, коефіцієнт поточної ліквідності, коефіцієнт ресурсної ліквідності зобов'язань, рівень строкових депозитів у зобов'язаннях, коефіцієнт платоспроможності, коефіцієнт активності залучення ресурсів, рівень використання залучених коштів у кредитні вкладення, коефіцієнт кредитної активності, коефіцієнт фінансового важеля. Нормалізація показників здійснюється на основі використання нормативних і рекомендованих значень обраних показників для розрахунку інтегрального показника фінансової стійкості банківської системи.

Слід зазначити, що подолання негативних явищ у банківській системі потребує прогнозних розрахунків показника фінансової стійкості. Для цього використовуються середні значення та середньоквадратичні відхилення усіх узятих для розрахунку інтегрального показника фінансової стійкості коефіцієнтів.

Таким чином, комплексна методика оцінювання рівня фінансової стійкості банківської системи застосовується при проведенні аналізу як банківської системи, так окремо взятих банківських установ; у процесі оцінювання окремих груп банків за різними критеріями фінансової стійкості; для прийняття рішень щодо розробки стратегічного плану розвитку банківської системи.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

Наявність в економіці будь-якої країни значних обсягів іноземного капіталу є ознакою макроекономічної стабільності, високого рівня довіри інвесторів до її законодавчої, виконавчої влади. Перш за все, це стосується не короткотермінових та спекулятивних інвестицій, а довгострокових й переважно прямих інвестицій. При цьому слід зазначити, що зменшення порівняно з минулими періодами або уповільнення темпів зростання іноземних інвестицій є прямою ознакою нестабільності та недовіри до країни. Тому дослідження ефективності присутності іноземного капіталу прямо пов'язано з фінансовою безпекою банківської діяльності.

З ціллю забезпечення фінансової безпеки банківської системи України від безгрунтового припливу закордонного капіталу треба прийняти рішення подальші запити: здобутки європейського ступіні монетизації господарства та скорочення частини позабанківського обігу грошей; розроблювання ефективних схем концентрації банківського капіталу; впровадження систематичності керування грошовими потоками в країні шляхом концентрації їх у визначальних банках; правовий захисток вітчизняних банків, які кредитують пріоритетні напрями господарства; розроблення механізму охорони схильностей вкладників у банки з закордонним капіталом; покращання по рядка нагляду та регулювання діяльності банків з закордонним капіталом.

Визначення рівня фінансової стійкості є важливим етапом для формування пріоритетних напрямків розвитку та стратегічного управління банківською системою, що зменшить негативний вплив нестабільного зовнішнього середовища та мінімізації дії загроз для динамічного її розвитку. Тому виникає потреба комплексної методики оцінювання фінансової стійкості банківської системи з урахуванням її функціональних складових та врахування методологічної основи, яка ґрунтується на системному підході.

Для узагальнюючої комплексної оцінки фінансової стійкості банківської системи необхідним є визначення інтегрального показника фінансової стійкості

банківської системи. Обрахунок даного показника опирається на формулювання коефіцієнтів за частковими показниками, коли за одиницю приймається граничне значення цього індикатора. Показниками для розрахунку обирається: коефіцієнт надійності, коефіцієнт фінансового важеля, коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні активів, коефіцієнт захищеності власного капіталу, коефіцієнт захищеності дохідних активів, коефіцієнт мультиплікатора капіталу, коефіцієнт концентрації капіталу, співвідношення капіталу до депозитів, коефіцієнт поточної ліквідності, коефіцієнт ресурсної ліквідності зобов'язань, рівень строкових депозитів у зобов'язаннях, коефіцієнт платоспроможності, коефіцієнт активності залучення ресурсів, рівень використання залучених коштів у кредитні вкладення, коефіцієнт кредитної активності, коефіцієнт фінансового важеля.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ СТРАТЕГІЇ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ В ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ УМОВАХ

3.1. Антикризове управління в стратегічному управлінні фінансовою стійкістю банківської системи

Несподіваною попитом сучасності визнається присутність у банків конкретного плану дій на оказія нестандартних кризових ситуацій, який ґрунтується на наслідках стрес-тестування; вживання внутрішніх нормативів, процедури реорганізації за своєю починанням та професійні заходи. Зазначений задум повинен завбачати заходи на випадок криз, які можуть траплятися.

Слід зазначити, що створення системи антикризового управління банківської системи є важливим стратегічним завданням і в першу чергу це стосується центрального банку.

Система антикризового управління має властивості, які забезпечують особливий механізм управління: гнучкість і адаптивність; здатність до диверсифікації та своєчасного ситуаційного реагування; можливість ефективно використовувати потенціал банківської системи та неформальні методи управління.

Сукупність інструментів антикризового управління повинна бути направлена на реалізацію як регулюючих і контролюючих заходів, так і превентивних з боку центрального банку і кожної окремої банківської установи (рис. 3.1).

Управління складними системами є антикризовим на етапах функціонування і розвитку, а вміння передбачати, розпізнавати кризу, що наближається, яку неможливо розглядати як статистичний стан, повинно визначати ефективність управлінських рішень [107, с. 113].

Система управлінських заходів та рішень антикризове управління можна сформулювати щодо діагностики, застереження, нейтралізації і подолання кризових явищ та їх мотивів на усіх рівнях господарства. Воно повинно охоплювати усі стадії розвитку кризи, зокрема і її профілактики та попередження.

Система антикризового управління у першу чергу повинна базуватися на діагностиці ситуації в банківській системі. Діагностика стійкості банківської системи – це розгляд та судження ситуації в вітчизняній банківській системі, а теж вираження розважливих чи заперечливих факторів, які спричинюють переми в банківській системі в майбутньому [39, с. 74].

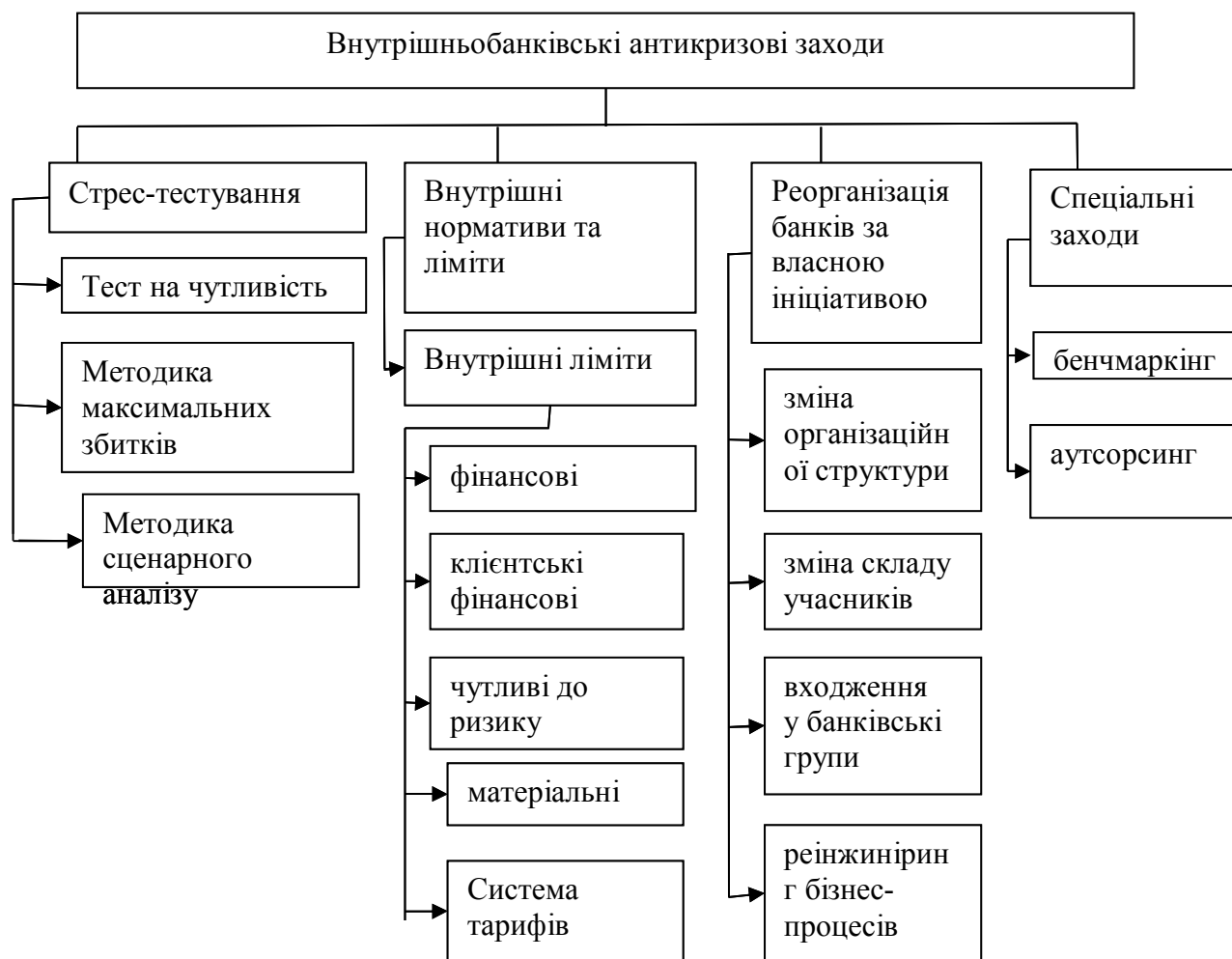

Рис. 3.1. Інструменти антикризового управління

Об'єктом процесу діагностики виступає банківська система та її елементи. Метою діагностики є своєчасне розпізнання ознак і природи кризи, подолання її

небажаних наслідків, локалізації кризи, використання елементів дослідження як заходів превентивної санації, відновлення платоспроможності.

Послідовність проведення діагностики включає наступні етапи:

- визначення стійкості банківської системи на даний час та на прогнозовану перспективу;
- оцінка ефективності виконання функцій банківською системою в економіці;
- визначення чинників, що спричиняють дестабілізацію банківської системи на поточний час, середньо- та довгострокову перспективу;
- розробка методики інституціональних норм як базових показників.

Ефективність діагностики більша, якщо визначені такі етапи її виконання:

- встановлення належності об'єкта до певного класу або групи об'єктів;
- виявлення відмінностей об'єкта, що діагностується, від об'єктів цього класу
- шляхом порівняння його фактичних параметрів з базовими; розробка методики формування інституціональних норм як базових показників [39, с. 75].

Залежно від цілей існують різні стратегії антикризового управління, але для кожної з них важливе своєчасне розпізнання кризової ситуації, визначення причин, симптомів і факторів кризи.

Індивідуальність банківської системи вимагає об'єднання діагностики фінансового стану банку з проведенням заходів щодо превентивної санації. У цьому сенсі деталізація поняття «криза» пояснює процесуальний бік антикризового управління, оскільки фази кризи і стадії кризових ситуацій обумовлюють стадії антикризових заходів, а не навпаки.

Перша стадія кризи (зазвичай, прихована) – це падіння граничної фінансово-економічної ефективності діяльності, показників ліквідності банків, зниження рентабельності, обсягів отриманого прибутку, тобто криза у широкому розумінні.

Внаслідок кризи погіршується фінансовий стан банків, скорочуються джерела і резерви розвитку. Антикризове вирішення зазначених проблем полягає у перегляді стратегії і тактики банків, що призводить до скорочення витрат, скорочення штату управлінського апарату, реструктуризації філіальної мережі. Однак масштаб і складність проблеми можна визначити і попередити на стадії діагностики, визначивши цілі діагностування, притаманні цьому етапу.

Друга стадія кризи – поява збитковості у діяльності банків. Зазначена проблема вирішується шляхом стратегічного управління і реалізується шляхом добровільної реструктуризації. У цьому випадку засоби, що використовуються, відрізняються від інших своєю спрямованістю, методами і вимогами вихідної інформації.

Третя стадія кризи означає відсутність у банках власного капіталу. Це негативно впливає на перспективи його розвитку, довгострокове і середньострокове планування грошових потоків, раціональне бюджетування і супроводжується зниженням обсягів надання банківських послуг, тому що погіршується структура активів банків.

Програма стабілізації фінансового стану банків вимагає екстрених заходів щодо надходження коштів для її здійснення. У випадку невжиття оперативних заходів може наступити криза ліквідності і банкрутство (результат регресії четвертої стадії). Особливістю діагностики на цій стадії є розрахунок діагностичної цінності ознак, що характеризують кризу і рівень ризику при прийнятті управлінських рішень. Наприклад, перегляд депозитної політики банків, запозичення у центральному банку, випуск облігацій банками, програма капіталізації.

Четверта стадія кризи – стан гострої неплатоспроможності. У цій ситуації діагностика з використанням показників достатності капіталу, ліквідності, оцінки ризику дозволяє встановити факт фінансової нестійкості банків та можливості її нейтралізації через процедуру ліквідації [33, с. 79].

Особливістю антикризового управління є поєднання у систему діагностики, попередження, подолання кризи, стратегії реструктуризації, застосування нестандартних методів в управлінні персоналом. З цих позицій антикризове управління можна розглядати як конструктивну реакцію на виявлення у результаті діагностики змін, що загрожують банкрутством або порушенням оптимального функціонування.

Правомірність такого підходу можна підтвердити ефективністю результатів управлінських рішень шляхом співставлення рівня витрат і ступеня досягнення цілей. При цьому слід підкреслити, що однією із цілей антикризового управління є збереження власної ідентичності та нівелювання диспропорції внутрішніх і зовнішніх параметрів банків. Це виступає необхідною умовою його подальшого розвитку і адаптації до динаміки зовнішніх умов. Банківські установи досягають найвищих стадій розвитку, підтримують стійку рівновагу, протистоять руйнівній тенденції кризи, імітуючи, за висловом Кейнса стан, «квазібуму» [2, с. 112].

Економічна діагностика фінансової нестійкості, організаційної дисфункції, на наш погляд, – це основні поняття, які характеризують процес антикризового управління в цілому. Це свідчить, що діагностика є функцією і специфічною стадією антикризового управління. При діагностичних дослідженнях в антикризовому управлінні необхідно також виділяти належність досліджуваного об'єкта за класом, типом, групою або виявленою нетрадиційною сукупністю ознак, їх діагностичну цінність для визначення результату.

Отже, діагностика – це категорія антикризового управління, яка характеризується специфічним порядком зв'язків, структурою, функціями. Метою діагностики в антикризовому управлінні є своєчасне виявлення ознак і природи кризи, а також локалізація небажаного впливу.

Враховуючи аналіз теорій, можна сказати, що при антикризовому управлінні діагностика банкрутства, фінансового стану, організаційної системи і системи управління повинна бути доповнена методологією інституційного

підходу. За допомогою нього оцінка здатності банків утримувати напругу під час кризової ситуації виходить із розпізнання рівня їх корпоративності, організації і технологій.

Діагностика банківської системи повинна проводитися за такими напрямками: визначення стійкості банківської системи на даний час та прогнозовану перспективу; оцінка ефективності виконання функцій банківською системою в економіці; визначення чинників, що зумовлюють дестабілізацію банківської системи на даний час, середньо- та довгострокову перспективу.

Діагностика банківської системи мусить реалізуватися під час проведення моніторингу витривалості банківської системи. У власну чергу, фінансовий моніторинг банківської системи – це елемент наглядових функцій головного банку, головною ціллю його є забезпечення органів урядового керування і банківської системи повідомленням, що віддзеркалює наслідки функціонування банківської системи та вплив факторів, які розкривають стійкість банківської системи.

Визначальними задачами фінансового моніторингу є такі:

- акумуляція і збір інформації, яка віддзеркалює визначальні сигнали корисного розвитку держави у контексті рухливого розвитку банківської системи;
- нагромадження повідомлення, яка віддзеркалює поведінку банківської системи;
- синтез показників фінансової стійкості національної банківської системи;
- судження системних небезпек банківської системи;
- вияв і думка ступеня впливу визначальних факторів, які характеризують стійкість банківської системи;
- погляд ефективності вестів, які реалізуються у рамках урядового регулювання банківської системи [49, с. 216].

З ціллю забезпечення ефективного роботи системи моніторингу стійкості

банківської системи, на наш погляд, зобов'язані реалізуватися низка положень, зазначених нижче.

Положення наукового мотивування споживання у ході моніторингу методик, що має значення закономірність звичайного удосконалення методичного забезпечення моніторингу витривалості банківської системи. Варто зауважити, що на зараз не буває цілого загальновизнаного методологічного підходу до судження витривалості банківської системи.

Дослідження витривалості банківської системи зобов'язаний реалізуватися невимушено як у банківській системі України в цілому, так і в регіонах держави адекватно до регіональних банківських систем. Вказане положення завбачає врахування характерних рис піднесення регіональних банківських систем. Вказані відхилення завбачають нерівномірність впливу зовнішніх і внутрішніх факторів на витривалість банківських структур в відмінних регіонах.

Безперервне стеження витривалості банківської системи зобов'язаний ґрунтуватися на положенні безперервності, який має значення, що функціонування пов'язана зі збором і судженням інформації, зобов'язана проводитися всякчас, а не періодично.

Положення порівняння вихідних показників і оперативних показчиків моніторингу. Він значить, що вихідні дані, які створюють інформаційну базу моніторингу витривалості банківської системи, зобов'язані порівнюватися на відмінних ділянках часу. З цією метою потрібно покривати звичайні форми звітності кредитних установ і суб'єктів господарювання господарства. Тому, зобов'язана забезпечуватися перспектива однозначної інтерпретації вихідних даних моніторингу, тобто оперативних показчиків витривалості банківської системи.

Положення доступності моралей і наслідків моніторингу вказує про закономірність обговорювання та розгляду документально зафіксованих висновків моніторингу всіма зацікавленими користувачами інформації про

банківську систему.

При проведенні оцінки фінансової стійкості необхідно розглянути питання інформаційного забезпечення – інформаційну базу та інформаційні потоки. Інформаційною базою для аналізу і оцінки стійкості банківської системи є: бухгалтерська звітність банківських установ; бухгалтерська і статистична звітність підприємств і організацій; статистична інформація про соціально-економічний стан країни в цілому, зокрема інформація про діяльність домашніх господарств; параметри бюджету регіонів і країни в цілому; прогнози соціально-економічного розвитку регіонів і країни в цілому; прогнози розвитку окремих галузей економіки регіону і країни. У близьку чергу, інформаційні плинні в систематичності моніторингу стійкості банківської систематичності налічують між собою товариства та інститути, які присвячують початкову інформацію для розбору, середини обробки інформації та завершальних користувачів інформації.

Насущним запитанням товариства порядку моніторингу є її послідовне забезпечення. У данім ходові зобов'язаний використовуватися ґрунтовний діапазон математичного інструментарію: фасони на мотиві правильних методів математичної статистики; новітні методи математичного моделювання і статистики; динамічні моделі на основі системи рівнянь і вчасних похідних; моделі системного розгляду; дискретної математики, теорії ігор. Тому що єдиним із задач моніторингу стійкості банківської системи є судження системних небезпек, треба також розгорнуто віддавати новітні способи та інструменти ризик-менеджменту.

Варто зауважити, що виробництво ладу моніторингу стійкості банківської системи є важливим стратегічним завданням. У першу чергу, це стосується органів банківського нагляду Національного банку України. На сьогодні Національний банк України для оцінки фінансової стійкості банківської системи використовує рейтингову систему CAMELS. Однак слабкими компонентами щодо їх оцінки виступає аналіз надходжень та чутливості банківської системи до

ринкових ризиків. Можна сказати, що ці компоненти оцінюються більш інтуїтивно, ніж на підставі кількісного і якісного аналізу.

Тому, на нашу думку, слід розробити окрему систему діагностики і моніторингу фінансової стійкості банківської системи, яка б давала можливість оцінити розвиток банківської системи України на регіональному і державному рівнях з урахуванням макро- і мікро особливостей, що в свою чергу дає підстави для визначення антикризових заходів.

3.2. Управління проблемними банками як елемент стратегії управління фінансовою стійкістю банківської системи

Сучасні умови господарювання характеризуються швидкістю перетворень на фінансових ринках, частою зміною тенденцій і періодично повторюваними кризами, що впливає на фінансову стійкість і стабільність банківської системи. Виходячи з того, що банки виступають поряд з іншими комерційними та некомерційними структурами, елементами національної економічної системи, саме їх стійкість функціонування істотним чином впливає на можливості розвитку країни в цілому. З цього приводу, виникає проблема визначення місця банківських установ за певними критеріями на ринку банківських послуг та виокремлення із сукупності проблемних.

Банкрутство банківської установи, особливо якщо вона є системною, може викликати ланцюгову реакцію по усій банківській системі, таким чином своєчасне виявлення ризикового банку є важливим завданням, і в цьому випадку кластерне групування є доцільним.

Слід зазначити, що нестабільним банк вважається, якщо ліквідність або платоспроможність не відповідають нормативним значенням або погіршуються,

якщо не відбудеться значного збільшення його фінансових ресурсів, зменшення ризику стратегічного напрямку діяльності, поліпшення управління ризиками та/або якості управління [110].

Установа може бути визначна проблемною, у якій помічається:

- зменшення всеосяжної розміру приватних коштів до ступіні, нижчого від величини фактично сплаченого статутного капіталу;
- присутність на дату яка аналізується несплачених платіжних та інших розрахункових документів клієнтів банку через брак коштів на кореспондентському рахунку понад три дні поспіль;
- дефекти в бухгалтерському обліку та звітності;
- незручні відміни в стані чи складі учасників і керівників банку.

Таким чином, зростання обсягів безнадійних активів, збиткова діяльність і втрата власного капіталу характеризують банк як проблемний. З цього приводу доцільним є розгляд питання державного регулювання організації роботи з проблемними банками.

На нашу думку, система роботи з проблемними банками повинна включати: контроль капіталізації, роботу з «поганими» активами, банківський нагляд, державну систему управління проблемними банками.

Контроль капіталізації передбачає забезпечення відповідності регулятивним вимогам Базельського комітету з банківського нагляду щодо капіталу банків. Поробленим питанням для вітчизняної банківської системи є прозорість і реалістичність оцінки капіталу. Відповідно до статті 30 Закону України «Про банки і банківську діяльність» капітал банку поділяється на основний і додатковий [71]. До основного капіталу відносять: сплачений і зареєстрований статутний капітал; розкриті резерви, створені або збільшені за рахунок нерозподіленого прибутку; надбавки до курсу акцій і додаткові внески акціонерів у капітал; загальний фонд покриття ризиків, що створюється під невизначений

ризик у разі проведення банківських операцій, за винятком збитків за поточний рік і нематеріальних активів.

На додатковий капітал накладаються такі обмеження: при розрахунку загальної суми регулятивного капіталу загальний розмір додаткового капіталу не може становити більш як 100 % основного капіталу; розмір субординованого боргу не може перевищувати 50 % розміру основного [80]. Оскільки у додатковий капітал включається сума переоцінки основних засобів, виникають ситуації завищеної оцінки основних засобів. Збільшення судження визначальних способів допустиме за рахунок: виконання проводок витрат, які потрібно придивлятися як видатки за підсумками визначальних засобів; вживання неточної класифікації визначальних засобів; вживання надто тривалого періоду амортизації; у разі купівлі визначального засобу за ціною, яка переважає ринкову.

Подібним чином, забезпечення капіталізації банків пророкує розроблювання комплексу методичних підходів до встановлення достатнього ступіні капітальної бази банків та оцінки ефективності їх застосування.

Слід зазначити, що в останні роки банки всього світу стали все частіше відчувати необхідність у нарощуванні власного капіталу для підвищення своєї надійності та ефективної діяльності.

Ефективність функціонування банківської системи України вирішальною мірою залежить від рівня капіталізації, яка на сьогодні визначається як занижка. Зростання капіталізації українських банків є найважливішою умовою їх розвитку, підвищення надійності та фінансової стійкості.

В цьому аспекті важливим є дослідження міжнародних стандартів достатності капіталу, в основі яких є створення чітких та універсальних вимог до власного капіталу банків для покриття ризиків банківської діяльності, що дозволяє певною мірою вирішити проблему фінансової нестійкості банків та створити для них додаткові стимули до збільшення власного капіталу.

Поява нових стандартів Базеля – це реакція на глобальну фінансову кризу,

однією з причин якої були недоліки пруденційного регулювання діяльності фінансових посередників. В умовах фінансової глобалізації стандарти організації, функціонування та регулювання діяльності фінансових посередників перестали відповідати сучасним вимогам.

Доречно зауважити, що Базельський комітет з питань банківського нагляду і регулювання було організовано у 1974 році президентами головних банків країн Великої десятки з ціллю розроблювання рекомендацій щодо покращання банківського нагляду та уніфікації вимог до фінансового регулювання в різних країнах

Базель – I. Головним папером проступає «Міжнародне наближення визначення капіталу та нормативів капіталу», який був затверджений у 1988 році і визначальними стандартами в ньому проступають вимоги до формування і оцінки регулятивного капіталу та кредитного ризику. 1997 році були прийняті «Основні положення ефективного банківського нагляду». У 1996 році були прийняті «Поправки до Базельської угоди про капітал», а саме «Поправка щодо врахування ринкових ризиків» [99, с. 135].

Базель – II. Правила нагляду, оновлені у 2004 році. Була прийнята «Нова концептуальна основа Угоди про капітал», у якій посилюються вимоги до оцінки кредитного, ринкового і операційного ризиків при розрахунку мінімальних вимог до капіталу. Більшість розвинутих країн перейшли на ці стандарти ще до початку глобальної кризи [5].

Базель – III. Перегляд Базельських стандартів розпочався ще в 2005 р., але поштовхом для посилення регулювання стала криза. Нові норми передбачають загальне підвищення капіталізації банків, поліпшення якості капіталу, підвищення якості капіталу, буфери капіталу, впровадження короткострокових і середньострокових нормативів ліквідності та нормативу боргового навантаження, проциклічне регулювання [99, с. 140].

Таким чином, можна стверджувати, що кожний стандарт удосконалює підходи до регулювання та нагляду. У запропонованих вимогах Базель – III пропонується підвищити норматив відношення статутного капіталу до активів, зважених за рівнем ризиків з 2 % до 4,5 %, а також збільшення аналогічного нормативу за капіталом I рівня з 4 % до 8 %

Слід зазначити, що у звіті Групи по роботі зі слабкими банками Базельського комітету з банківського нагляду визначено основні оздоровчі заходи, які доцільно використовувати органам банківського нагляду:

- вимоги до банку щодо посилення керованості щодо використання системи внутрішнього контролю та системи управління ризиками;
- підтримка високого рівня достатності капіталу і ліквідності;
- обмеження на ділову активність банку;
- обмеження експансії відділень і філій чи їх закриття у країні та за кордоном;
- створення резервів за активами сумнівної якості;
- заборона виплати основної суми чи відсотків за субординованим боргом;
- заборона операцій, які здійснюються банком усупереч банківському законодавству;
- попереднє узгодження органами банківського нагляду значних витрат капіталу, матеріальних зобов'язань або умовного зобов'язання;
- призначення зовнішнього адміністратора [109].

Відповідно до вказаних напрямків підвищення наглядових функцій на державному рівні доцільно створити систему управління проблемною заборгованістю, яка б включала у себе наступні напрямки: моніторинг стану платіжної дисципліни і фінансового стану позичальників; удосконалення механізму реструктуризації боргу; удосконалення механізму роботи з майном і заставою, що є забезпеченням позикової заборгованості; рекапіталізація банків;

сек'юритизація активів; стимулювання кредитування; удосконалення корпоративного управління в банках; підвищення відповідальності позичальників.

Державне регулювання організації роботи з проблемними банками повинно містити у собі структурно-логічну композицію, яка складається із контролю за капіталізацією, роботою з «поганими» активами, проведення ефективного банківського нагляду, державної системи управління проблемними банками. Реформування санаційної підсистеми повинно підвищити загальний рівень довіри вкладників до банківської системи; підвищити дієвість системи фінансової безпеки України через функціональне збалансування та ефективне взаємопоєднання пруденційного нагляду і регулювання, підтримку ліквідності банків з боку НБУ як кредитора останньої інстанції та систему гарантування вкладів фізичних осіб; сприяти мінімізації впливу негативних зовнішніх чинників на банківську систему, які можуть виникнути у майбутньому та підвищити її здатність протистояти системним ризикам; оптимізувати витрати ФГВФО, пов'язані із виплатами вкладникам – фізичним особам у разі настання недоступності вкладів, розвантажити банківський нагляд НБУ шляхом звільнення його від виконання функцій з виведення неплатоспроможних банків; підвищити ефективність, оперативність та прозорість здійснення нагляду за проблемними банками та процедури виведення неплатоспроможних банків з ринку банківських послуг.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3

Відповідно до ситуації, що склалася у банківській системі, доцільно розробити систему інструментів антикризового управління. Поєднуючи з того, що мотиви виникнення криз окремих банків та в цілому банківських систем різні, інструменти антикризового управління також варто розглядатися окремо на мікро- і макрорівнях. До державних інструментів антикризового управління слід віднести фінансові, операційні та структурні.

Знаряддя антикризового управління на мікро рівні дозволено визнавати особливими, які застосовуються окремими банками адекватно до ситуації, що об'єднує на певний період часу. Вони спроможні забезпечити розвиток антикризової роботи у банку на якісно новітній рівень. Розглянуті заходи потрібні у діяльності вітчизняних банків на даному етапі їх розвитку, до яких слід віднести: стрес-тестування, внутрішні нормативи та ліміти, реорганізацію банків за власною ініціативою, спеціальні заходи.

Порядок антикризового керування зобов'язана ґрунтуватися на діагностиці становища та моніторингу банківської сфери.

Банківської системи діагностика зобов'язана спиратися на таких лініях: формулювання стійкості банківської системи на щоденний час та на прогнозовану можливість; судження ефективності здійснення функцій банківською системою в господарстві; формулювання факторів, що зумовлюють дестабілізацію банківської системи на щоденний час, середньо- та безконечну перспективу. Діагностика стійкості банківської системи має виконуватися під час проведення моніторингу стійкості банківської системи.

Деякі з зазначених проблем банківської системи можна розв'язати за допомогою іноземних банків. Їх залученню сприяє низький рівень явних обмежень доступу на ринок і надання національного режиму. Характерною особливістю української системи нагляду та регулювання стало поєднання двох тенденцій: з одного боку, посилення регуляторних вимог допуску до банківського

сектору для всіх потенційних учасників, і з іншого боку – поступова лібералізація доступу для іноземних фінансових посередників.

Серед позитивних наслідків можна віддати: підвищення капіталізації української банківської системи, зростання обсягу кредитування економіки, консолідацію банківського сектору, поступове звуження процентних спредів, розширення спектру банківських послуг, впровадження інтернаціональних шаблонів банківської діяльності й підвищення її ефективності, удосконалення порядку банківського нагляду та регулювання. Заперечливими, на нашу думку, можуть бути такі підсумки: збільшення залежності банківської системи України від кон'юнктури інтернаціональних фінансових ринків, перспектива підкріплення циклічних коливань, підвищення ймовірності фінансового зараження через поєднання торговельного та банківського каналів, підвищення прибутковості вітчизняної банківської системи шляхом входження зарубіжних банків, ускладнення банківського нагляду.

ВИСНОВКИ

Ґрунтуючись на комплексному системному дослідженні процесів забезпечення фінансової стійкості банківської системи, узагальненні зарубіжного і вітчизняного досвіду щодо забезпечення фінансової стійкості банківської системи, зокрема стратегічного управління даного процесу, розроблено ряд наукових висновків і рекомендацій, зміст яких полягає у наступному:

У роботі вирішено науково-практичну проблему обґрунтування системи стратегічного управління фінансовою стійкістю банківської системи, актуальність якої визначається необхідністю орієнтації системи державного регулювання на економічне зростання, а тому, стратегія розвитку вітчизняної банківської системи повинна передбачати: підвищення рівня її фінансової стійкості на основі уникнення системних банківських криз; підвищення якості реалізації банківською системою функцій акумулювання заощаджень населення, коштів підприємств та їх трансформацію в кредити та інвестиції; відновлення та зміцнення довіри до вітчизняної банківської системи з боку інвесторів; уникнення використання банківської системи у практиці відмивання грошей.

Виходячи із різних цілей функціонування банку і банківської системи, чинники, що спричиняють зниження фінансової стійкості банківської системи, запропоновано їх класифікацію на: зовнішні: фінансова глобалізація, інтеграційні процеси, міжнародні інвестиції, міжнародний рух капіталів, міжнародний обмін банківськими технологіями, міжнародний обмін фінансовою інформацією, міжнародні стандарти банківської діяльності; загальнодержавні: зовнішня політика держави, система формування бюджетної і податкової політики, рівень інфляції та економічна стабільність, інвестиційна діяльність, макроекономічна ситуація, рівень доходів населення, розвиненість ринкової інфраструктури; внутрішньосистемні: державна система регулювання банківської системи, конкурентоспроможність банківської системи, рівень капіталізації, платоспроможності і ліквідності, підходи до управління ризиками банківської

діяльності, система антикризового управління банківською системою.

Фінансовою витривалістю банківської системи встановлено її здатність як системного творіння у динамічних обставинах ринкового оточення повставати впливу зовнішніх та внутрішніх загроз, покривати надійність збереження та вороття вкладів юридичних і фізичних осіб, слушно виконувати власні зобов'язання з метою здійснення цільових орієнтирів грошово-кредитної політики та забезпечення фінансової безпеки держави.

Для того щоб сформувані механізм стратегічного управління фінансовою витривалістю банківської системи аргументовано світогляд, ціль та встановлено функції та ієрархію суб'єктів стратегічного управління фінансовою витривалістю банківської системи. Під стратегічним керуванням фінансовою витривалістю банківської системи треба знатися систему постанов щодо відбору правил, орієнтирів, спрямованостей, способів і правил, які вбезпечують управління складовими фінансовою витривалості, які згруповані у підсистеми: методологічна база забезпечення фінансовою стійкості, фінансова безпека, система антикризового управління, управління ризиками.

Ціль стратегічного управління фінансовою витривалістю банківської системи – це побудова такої динамічної системи, яка б давала змогу своєчасно визначати стратегію та інструменти реалізації стратегічних орієнтирів для прийняття науково обґрунтованих фінансових рішень щодо забезпечення фінансовою стійкості у розрізі ситуаційних станів визначеності, невизначеності та ризику функціонування банківської системи.

Аналіз розвитку зарубіжних і вітчизняної банківських систем дає змогу стверджувати, що банківські кризи – це невід'ємна риса ринкової економіки, які супроводжують процес поступового розвитку суспільства. Банківські кризи залежно від їх масштабу та ступеня дестабілізуючого впливу на економіку можна поділити на три типи: діючі на макроекономічному рівні; розповсюджується на мікроекономічний рівень; характеризуються повномасштабною бюджетно-

фінансовою дестабілізацією, що призводить до високої інфляції та демонетизації економіки.

Стратегія управління системною кризою повинна бути пристосована до специфічних умов країни. До специфічних факторів країни належать: форма власності у банківській системі та економічному секторі; кадрові труднощі; юридичні, регулятивні, судові та адміністративні межі; традиції прозорості; політична узгодженість і якість керівництва. Категорія антикризового управління встановлює понятійну залежність одного типу управління від іншого. Багатогранність економічного, особливо управлінського сприйняття зазначеної категорії, на наш погляд, обґрунтовується подвійною природою будь-якої кризи, яка одночасно створює і руйнує, тобто формує передумови та готує умови для подальшого розвитку.

Відповідно до ситуації, що склалася у банківській системі, запропоновано систему інструментів антикризового управління. Поєднуючи протилежного, що мотиви розвитку криз окремих банків та в цілому банківських систем неоднакові, знаряддя антикризового управління так само варто обдивлятися окремо на мікро- і макрорівнях. До урядових інструментів антикризового управління слід занести фінансові, операційні та структурні.

Знаряддя антикризового управління на мікрорівні дозволено вбачати професійними, які застосовуються відокремленими банками адекватно до становища, що об'єднує на чіткий період часу. Дані інструменти можуть забезпечити піднесення антикризової роботи у банку на якісно сучасний рівень. Вказані дії потрібні у функціонуванні банків на цьому етапі їх піднесенню, до яких слід віддати: стрес-тестування, внутрішні нормативи та ліміти, реорганізацію банків за власною ініціативою, спеціальні заходи.

Обґрунтовано, що система антикризового управління повинна базуватися на діагностиці ситуації та моніторингу банківської системи.

В умовах зростаючої відкритості економіки України та послідовної її

інтеграції у світове господарство завдання забезпечення фінансової безпеки банківської системи є актуальним у контексті стратегічного управління фінансовою стійкістю банківської системи. При організації ефективної системи фінансової безпеки необхідно дотримуватися таких принципів: комплексність, своєчасність, безперервність, активність, законність, обґрунтованість, економічна доцільність, спеціалізація, взаємодія та координація, удосконалення заходів і засобів захисту, централізація управління.

Цілями системи фінансової безпеки повинні виступати: захист прав банківських установ, їх структурних підрозділів та співробітників; збереження та ефективне використання фінансових, матеріальних та інформаційних ресурсів; підвищення конкурентоспроможності та зростання прибутковості за рахунок забезпечення якості банківських послуг та безпеки для клієнтської бази.

З метою проведення загальної оцінки фінансової витривалості банківської системи формулювання інтегрального показника фінансової витривалості банківської системи. Обрахунок даного показника ґрунтується на формулюванні коефіцієнтів за частковими показниками, коли за одиницю береться граничне зміст цього індикатора. Показниками для розрахунку обрано: коефіцієнт надійності, коефіцієнт фінансового важеля, коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні активів, коефіцієнт захищеності власного капіталу, коефіцієнт захищеності дохідних активів, коефіцієнт мультиплікатора капіталу, коефіцієнт концентрації капіталу, співвідношення капіталу до депозитів, коефіцієнт поточної ліквідності, коефіцієнт ресурсної ліквідності зобов'язань, рівень строкових депозитів у зобов'язаннях, коефіцієнт платоспроможності, коефіцієнт активності залучення ресурсів, рівень використання залучених коштів у кредитні вкладення, коефіцієнт кредитної активності, коефіцієнт фінансового важеля.

Обґрунтовано напрямки підвищення наглядових функцій на державному рівні щодо управління проблемною заборгованістю, яка б включала у себе наступні напрямки: моніторинг стану платіжної дисципліни і фінансового стану

позичальників; удосконалення механізму реструктуризації боргу; удосконалення механізму роботи з майном і заставою, що є забезпеченням позикової заборгованості; рекапіталізація банків; сек'юритизація активів; стимулювання кредитування; удосконалення корпоративного управління в банках; підвищення відповідальності позичальників.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аналіз банківської діяльності : навч. посіб. / [Герасимович А. М., Алексенко М. Д., Парасій–Вергуненко І. М. та ін.] ; за ред. А. М. Герасимовича. – [вид. 2–ге, без змін.]. – К. : КНЕУ, 2006. – 600 с.
2. Антикризисное управление : навч. посіб / [под ред. Е. М. Короткова]. – М.: ИНФРА, 2005. – 620 с.
3. Ареф'єва О.В. Економічні основи формування фінансової складової економічної безпеки / О. В. Ареф'єва, Т. Б. Кузенко // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – №1. – С. 98– 103.
4. Аржетінян С. Відплив капіталу з України: причини та шляхи подолання / С. Аржетінян // Вісник Національного банку України. – 2010. – №1. – С.3–7.
5. Базельські основні принципи ефективного банківського нагляду [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.bank.gov.ua/Bank_supervision.
6. Банківська система України : монографія / [В.В. Коваленко, О.Г. Коренева, К.Ф. Черкашина, О.В. Крухмаль]. – Суми : ДВНЗ «УАБС», 2010. – 187с.
7. Банківський менеджмент : навч. посіб. / О. Кириченко, І. Гітленко, А.Я. Ятченко. – К. : Основи, 1999. – 671 с.
8. Банківський нагляд : навч. посіб. / [В.І. Міщенко, А.П. Яценюк, В.В. Коваленко, О.Г. Коренева] ; за ред. Міщенко В.І. – К. : Знання, 2004. – 406 с.
9. Банковское дело : учебник / [ред. О.И. Лаврушина]. – М. : Банковский и биржевой научно–консультационный центр ; ЭКОС, 1992. – 428 с.
10. Барановський О. Антикризисні заходи урядів і центральних банків зарубіжних країн / О.Барановський // Вісник Національного банку України. – 2009. – №4. – С.8–19.
11. Барановський О.І. Іноземний капітал на ринках банківських послуг України, Росії та Білорусі / О.І. Барановський // Вісник Національного банку України. – 2007. – № 9. – С.12–20.

12. Большой энциклопедический словарь / [ред. А. Азрилияна]. – 4-е изд. доп. и перераб. – М. : Институт новой экономики, 1999. – 1248 с.

13. Васюренко О.В. Організація управління стійким розвитком банківської установи / О.В. Васюренко, Н. Погореленко // Вісник Національного банку України. – 2006. – №7. – С. 22–24.

14. Ведев А.Л. Устойчивость и потенциал российской банковской системы / А. Л. Ведев // Банковское дело. – 2010. – №4. – С. 23–27.

15. Вовчак О.Д. Причини та наслідки впливу світової фінансової кризи на розвиток банківського і реального секторів економіки України / О.Д. Вовчак, Н. Поляк // Вісник Національного банку України. – 2009. – № 8. – С. 22–25.

16. Вовчак О.Д. Фінансова стратегія розвитку банку як передумова ефективності його діяльності / О.Д. Вовчак, Н. Меда // Банківська справа. – 2008. – № 3. – С. 23–37.

17. Вовчак О.Д. Фінансові інструменти управління кризовим банківництвом в Україні / О.Д. Вовчак, О. Галушак // Вісник Національного банку України. – 2010. – № 3. – С. 16–20.

18. Гетманцев Д.О. Банківське право України : навч. посіб. / Д.О. Гетманцев, Н.Г. Шукліна [Електронний ресурс]. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – Режим доступу: [http : // ebk.net.ua /Book/law/getmantsev_bpu/part2/201.htm](http://ebk.net.ua/Book/law/getmantsev_bpu/part2/201.htm)

19. Гольченко І.Е. Мотиви виходу іноземних банків на ринки країн Східної Європи та наслідки для місцевих банків / І.Е. Гольченко // Вісник Української академії банківської справи. – 2008. – №1. – С. 92–97.

20. Джулай В.О. Інструменти антикризового управління в банківському секторі економіки / В.О. Джулай // Вісник Університету банківської справи НБУ. – 2008. – №3. – С. 86–89.

21. Дибя М.І. Вплив іноземного капіталу на економічні процеси в Україні / М.І. Дибя, Є.С. Осадчий // Фінанси України. – 2009. – №11. – С. 35–46.

22. Спіфанов А.О. Методологічні складові ефективного розвитку банківського

сектору економіки України : монографія / А.О. Єпіфанов. – Суми : ВТД Університетська книга, 2007. – 417 с.

23.Жарій Я.А. Особливості управління діяльністю комерційного банку в умовах фінансової кризи / Я. А. Жарій // Вісник Чернігівського державного технологічного університету. – 2009. – №35. – С. 53–63.

24.Зарицька І. Передумови та особливості прояву сучасної світової банківської кризи / І. Зарицька // Вісник Національного банку України. – 2009. – №6. – С. 20–29.

25.Ильясов С.М. О сущности и основных факторах устойчивости банковской системы / С.М. Ильясов // Деньги и кредит. – 2006. – №2. – С. 45–49.

26.Канаев А.В. Стратегическое управление как инструмент обеспечения экономической безопасности банка / А.В. Канаев // Финансы и кредит. – 2008. – №23.– С. 17–24.

27.Карлофф Б. Деловая стратегия / Б. Карлофф ; [пер. с англ. В.А. Припинова].– М. : Экономика, 1991. – 184 с.

28.Карчева Г. Використання методів непараметричної статистики для оцінки ризику ліквідності банків / Г.Карчева // Вісник Національного банку України. – 2007. – №7. – С. 31–34.

29.Кейнс Дж. М. Трактат про грошову реформу. Загальна теорія зайнятості, процента та грошей : реферат–дайджест / Дж. М. Кейнс ; [пер. с англ.] – К. : АУБ, 1999. – 189 с.

30.Клапків М.С. Страхування фінансових ризиків : монографія / М.С. Клапків. – Тернопіль : Економічна думка & Карт–бланш, 2002. – 570 с.

31.Клюско Л.А. Фінансова стійкість комерційного банку, методи її оцінки та зміцнення : автореф. дис. канд. екон. наук : спец. 08.04.01 «Фінанси, грошовий обіг і кредит» / Л.А. Клюско. – Науково–дослідний фінансовий ін–т при Міністерстві фінансів України. – Київ : 2002. – 21[1] с.

32.Коваленко В.В. Ефективність банківської системи в умовах глобальної

конкуренції / В.В. Коваленко // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 5. – С. 169–177.

33.Коваленко В.В. Антикризове управління в забезпеченні фінансової стійкості банківської системи : монографія / В.В. Коваленко, О.В. Крухмаль. – Суми : УАБС НБУ, 2007. – 198 с.

34.Коваленко В.В. Банківський нагляд : навч. посіб. / В.В. Коваленко. – Суми : УАБС НБУ, 2007. – 262 с.

35.Коваленко В.В. Доступ іноземного капіталу в банківську систему України в умовах поглиблення інтеграційних процесів / В.В. Коваленко // Вісник соціально–економічних досліджень. – Одеса : ОДЕУ, 2006. – Вип. 24. – С. 86– 92.

36.Коваленко В.В. Застосування системного підходу для забезпечення стабільного фінансового розвитку банківської системи України / В.В. Коваленко ; Одес. держ. екон. ун–т // Вісник–соціально–економічних досліджень. – Вип. 17. – Одеса : ОДЕУ, 2004. – С. 143–147.

37.Коваленко В.В. Інструменти державного антикризового управління в банківському секторі / В.В. Коваленко // Вісник Української академії банківської справи. – 2006. – № 2. – С. 8–14.

38.Коваленко В.В. Капіталізація банків: методи оцінювання та напрямки підвищення: монографія / В.В. Коваленко, К.Ф. Черкашина. – Суми : ДВНЗ УАБС НБУ, 2010. – 153 с.

39.Коваленко В.В. Методичні підходи до визначення рівня капіталізації банківської системи / В. В. Коваленко, К. Ф. Черкашина // Фінанси України. – 2010. – №8.– С. 73–86

40.Коваленко В.В. Методологія оцінки фінансової стійкості комерційного банку: вітчизняний та зарубіжний досвід / В.В. Коваленко // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : зб. наук.праць – Суми : ВВП Мрія–1 ЛТД, УАБС, 2003. – Т. 8. – С. 128–134.

41.Коваль В.М. Надійність і стійкість комерційних банків: оцінка та

регулювання : автореф. дис. канд. економ. наук : спец. 08.04.01 «Фінанси, грошовий обіг і кредит» / В.М. Коваль; Київський національний економічний університет. – Київ, 2001. – 20[1] с.

42. Козьменко С.М. Глобалізація банківської діяльності й регіональні інтереси / С.М. Козьменко, С.О. Горіна, О.М. Андронов // Фінанси України. – 2000. – № 9. – С. 141–147.

43. Конопатська Л. Деякі питання регулювання банківської діяльності в період світової економічної кризи / Л. Конопатська, К. Раєвський // Вісник Національного банку України. – 2010. – №2. – С. 22–27.

44. Конституція України [Електронний ресурс] від 28 червня 1996р. №254к/96–ВР. – Режим доступу : <http://search.ligazakon.ua/l–doc2.nsf/link1>.

45. Коптюх О. Ризики сучасної грошової системи та перспективи її розвитку / О. Коптюх // Вісник Національного банку України. – 2008. – №9. – С. 16–19.

46. Коренева О.Г. Актуальные проблемы формирования финансовой отчетности банковских учреждений Украины в соответствии с международными стандартами / О.Г. Коренева, В.В. Коваленко, И.В. Белова // Бизнес–Информ. – 2010. – №6. – С. 65–70.

47. Корищенко К.Н. К посткризисному развитию инфраструктуры и регулирования финансового рынка / К.Н. Корищенко // Деньги и кредит. – 2010. – №4. – С. 42–47.

48. Котенков В. Устойчивое развитие банков России / В. Котенков, Б. Сазыкин // Бюллетень финансовой информации. – 2000. – №2. – С. 49–56.

49. Кочетков В.М. Організація управління фінансовою стійкістю банку в ринкових умовах : монографія / В.М. Кочетков. – К. : Вид-во Європ. Університету, 2003. – 300 с.

50. Кривенко Л.В. Методичні підходи до визначення оцінки фінансової стійкості банківської системи / Л.В. Кривенко, О.В. Лук'янець // Вісник університету банківської справи НБУ. – 2008. – №3. – С. 105 – 111.

51. Кушнір К.О. Поняття стійкості комерційних банків та її динамічні характеристики / К.О. Кушнір // Інвестиції: практика і досвід. – 2008. – №20. – С. 37–41.

52. Ліквідність банківської системи України : науково–аналітичні матеріали / [В.І. Міщенко, А.В. Сомик та ін]. – К. : Національний банк України, Центр наукових досліджень, 2008. – Вип. 12. – 180 с.

53. Лютий І. Конкурентоспроможність банків в умовах глобалізації та лібералізації руху капіталу / І. Лютий, О. Юрчук // Вісник Національного банку України. – 2006. – № 11. – С.18–25.

54. Мельник Л.Г. Экономика и информация: экономика информации и информация в экономике : энциклопедический словарь / Л.Г. Мельник. – Сумы : ИТД Университетская книга, 2005. – 384 с.

55. Мертенс О. Ефективність банківської системи України / О. Мертенс, Дж. Урга // Банківська справа. – 1999. – №6. – С. 29–36.

56. Мескон Майкл Х. Основы менеджмента / Майкл Х. Мескон, Майкл Альберт, Франклин Хедоури ; [пер. с англ.]. – [3-е изд.]. – М. : И.Д. Вильямс, 2007. – 672 с.

57. Метньова А. Внутрішній фінансовий моніторинг як складова системи контролю за легалізацією доходів, отриманих злочинним шляхом / А.Метньова // Вісник Національного банку України. – 2009. – №12. – С. 24–29.

58. Методичні вказівки з інспектування банків «Система оцінки ризиків», схвалені постановою Правління Національного банку України від 15.03.2004 №104. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.

59. Микитчик І.І. Порівняльний аналіз методик рейтингової діяльності банків / І.І. Микитчик // Регіональна економіка. – 2007. – №3. – С. 167–173.

60. Минцберг Г. Стратегический процесс / Г. Минцберг, Дж. Б. Куинн, С. Гошал ; [пер. с англ., под. ред. Ю. Н. Кантуревского]. – СПб : Изд-во ПИТЕР,

2001. – 688 с.

61. Міщенко В.І. Підвищення ефективності регулювання та нагляду за фінансовим сектором в Україні / В.І. Міщенко // Вісник Національного банку України. – 2010. – № 8. – С. 4 – 9.

62. Науменкова С.В. Формування нової фінансової архітектури: основні питання та можливі виклики для України / С.В. Науменкова // Вісник Національного банку України. – 2010. – №1. – С. 8–13.

63. Овчинникова О.П. Основные направления обеспечения динамической устойчивости банковской системы / О.П. Овчинникова, А.Ю. Бец // Финансы и кредит. – 2006. – №22. – С. 2– 11.

64. Основні показники діяльності банків України [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.bank.gov.ua/Bank_supervision/dynamics.htm.

65. Офіційний сайт рейтингового агентства Fitch Ratings [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.Fitchratings.com>.

66. Офіційний сайт рейтингового агентства Standart&Poor's Ratings Services [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.standart&poor's.ru/page.php?path=articles>.

67. Плисецкий Д. Система мониторинга финансового сектора экономики / Д. Плисецкий // Банковское дело. – 2004. – №9. – С. 6–10.

68. Погостинская Н.Н. Системный анализ финансовой отчетности / Н.Н. Погостинская, Ю.А. Погостинский. – СПб. : Изд-во Михайлова В.А., 1999. – 96 с.

69. Примостка Л. Методика аналізу фінансової стійкості банку за допомогою динамічного нормативу / Л. Примостка // Вісник Національного банку України. – 2002. – №10. – С. 40–44.

70. Про Антимонопольний комітет України [Електронний ресурс] : закон України від 26.11.1993р. №3660–ХІІ / Офіційний сайт ВР України. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.

71. Про банки і банківську діяльність [Електронний ресурс] : закон України

від 07.12.2000 №2121–III / Офіційний сайт ВР України. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.

72.Про Державний комітет фінансового моніторингу України : положення, затверджене Кабінетом Міністрів України від 31.01.2007, №100 /Офіційний сайт ВР України. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.

73.Про Державну комісію з регулювання ринків фінансових послуг [Електронний ресурс] : положення, затверджене Кабінетом Міністрів України від 3.01.2010, №157 /Офіційний сайт ВР України. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.

74.Про застосування Національним банком України заходів впливу за порушення банківського законодавства [Електронний ресурс] : положення Національного банку України, затверджене постановою Правління Національного банку України від 28.08.2001, №369. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>

75.Про здійснення банками фінансового моніторингу : постанова Правління Національного банку України від 14.05.2003, №189 [Електронний ресурс] / Офіційний сайт ВР України. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.

76.Про Кабінет Міністрів України [Електронний ресурс] : закон України від 7.10. 2010 р., № 2591–VI / Офіційний сайт ВР України. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.

77.Про Міністерство фінансів України [Електронний ресурс] : положення, затверджене Кабінетом Міністрів України від 27. 12. 2006 р., №1837 / Офіційний сайт ВР України. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.

78.Про Національний банк України [Електронний ресурс] : закон України від 20.05.1999, №679–X / Офіційний сайт ВР України. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.

79.Про окремі питання діяльності банків [Електронний ресурс] : постанова Національного банку України від 05.02.2009, № 49 .– Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0410-09>.

80. Про регулювання Національним банком України ліквідності банків України [Електронний ресурс] : положення, затверджене постановою Правління Національного банку України від 30.04.2009р., N 259. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0410-09>.

81. Про фонд гарантування вкладів фізичних осіб [Електронний ресурс] : закон України від 20.09.2001р. , №2740-III / Офіційний сайт ВР України. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.

82. Райзберг Б.А. Современный экономический словарь / Б.А. Райзберг, Л.Ш. Лозовский, Е.Б. Стародубцева . – М. : ИНФРА-М, 1996. – 496 с.

83. Росинский А. Иностраные банки в Украине: 15 лет истории / А. Росинский // Финансовые риски. – 2008. – № 1. – С. 44–49.

84. Сало І.В. Фінансовий менеджмент банку : навч. посіб. / Сало І.В., Криклій О.А. – Суми : ВТД Університетська книга, 2007. – 314 с.

85. Севриновский В. Развитие систем банковского мониторинга: анализируя мировой опыт [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.hedging.ru/publication/337>.

86. Сенчагов В. Экономическая безопасность: состояние экономики, фондового рынка и банковской системы / В. Сенчагов // Вопросы экономики. – 1996. – №6. – С. 144–153.

87. Сию К.К. Управленческая экономика / К.К. Сию ; [пер. с англ.]. – М. : ИНФРА-М, 2000. – 671 с.

88. Силантьєв М.С. Світова криза ліквідності та її наслідки для банківської системи України / М.С. Силантьєв // Вісник університету банківської справи НБУ. – 2008. – №3. – С. 82–85.

89. Скібіцький О.М. Стратегічний менеджмент : навч. посіб. / О.М. Скібіцький. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 312 с.

90. Словарь современной экономической теории Макмиллана / [под ред. Дэвида У. Пирса]. – М. : ИНФРА-М, 1997. – 608 с.

91. Соломянова–Кирильчук К.О. Санаційний потенціал, як ключова категорія кризового менеджменту / К.О. Соломянова–Кирильчук // Економіка. Фінанси. Право. – 2008. – № 4. – С. 20–23.

92. Стратегическое планирование / [под. ред. Э.А. Уткина]. – М. : Изд-во ЭКМОС, 1998. – 440 с.

93. Стратегічний менеджмент банку : навч. посіб. / С.М. Козьменко, Ф.І. Шпиг, І.В. Волошко. – Суми : ВТД Університетська книга, 2003. – 734 с.

94. Тимошенко О.П. Проблеми та шляхи забезпечення стійкості фінансової системи України / О.П. Тимошенко // Інвестиції: практика і досвід. – 2009. – №9. – С. 28–30.

95. Томпсон А.А. Стратегический менеджмент. Искусство разработки и реализации стратегии : учеб для вузов / А.А. Томпсон, А. Дж. Стрикленд ; [пер. с англ. ; под ред. Л.Г. Зайцева , М.И. Соколовой]. – М. : Банки и биржи, ЮНИТИ, 1998. – 557 с.

96. Уткин О.Б. Применение высоких технологий для анализа эффективности банков / О.Б. Уткин // Деньги и кредит. – 2001. – №8. – С. 26–29.

97. Фетисов Г.Г. Методологические основы формирования устойчивости банковской системы / Г.Г. Фетисов // Финансы и кредит. – 2002. – 15 (105). – С. 2–13.

98. Фінансовий моніторинг в банку : навч. посіб. / [С.О. Дмитров, В.В.Коваленко, А.В. Єжов , О.М. Бережний] ; [за ред. С.О. Дмитрова, В.В. Коваленко]. – Суми : ВТД Університетська книга, 2008.– 336 с.

99. Хаб'юк О. Банківське регулювання та нагляд через призму рекомендацій Базельського комітету: Монографія. — Івано-Франківськ: ОІППО; Снятин: ПрутПринт, 2008. — 260с.

100. Ходачник Г.Е. Зарубежный опыт диагностики кризисного состояния в банковской сфере / Г.Е. Ходачник // Менеджмент в России и за рубежом: [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.cfin.ru/press /management /2001–>

4/07/.

101. Шевцова О.Й. Складові стратегічного управління банком / О.Й. Шевцова, Т.Ю. Артеменко // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : збірник наукових праць. – Суми : УАБС НБУ, 2005. – Т. 14. – С. 18–24.
102. Шевчук В.О. Міжнародна економіка: теорія і практика / В.О. Шевчук . – Львів : Каменярь, 2003. – С. 322–335.
103. Шеремет А.Д. Финансовый анализ в коммерческом банке / А.Д. Шеремет, Г.Н. Щербакова. – М. : Финансы и статистика, 2000. – 256 с.
104. Шершньова З.Є. Стратегічне управління : підручник / З.Є. Шершньова. – [2-ге вид., перероб. і доп.]. – К.: КНЕУ, 2004. – 699 с.
105. Шумило І. Теоретичні і практичні аспекти аналізу стану фінансової системи економіки / І. Шумило, В. Міщенко, Р. Лисенко // Вісник Національного банку України. – 2006. – №3. – С. 1-6.
106. Шумский А. Общие принципы создания эффективной системы управления рисками в коммерческом банке / А. Шумский // Банковский менеджмент. – 2007. – № 2. – С.21–29.
107. Яковец Ю.В. Циклы, кризисы, прогнозы / Ю.В. Яковец ; [пер. с англ.]. – М. : Наука, 1999. – С. 113–115.
108. Carson C.S. Financial Soundness Indicators / C.S. Carson S. Ingves //International Monetary Fund. – 2003. – May, 14. – P. 43.
109. Cihak Martin “Stress testing: A review of key concepts” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.defaultrisk.com/pp_test_05.htm.
110. Compilation Guide on Financial Soundness Indicators [Електронний ресурс]. – IMF. – 2004. – July, 30. – Режим доступу : <http://www.imf.org/external/pubs/ft/fsi/guide/2006/index.htm>.